

Läroplan för förskoleundervisning i Åbo stad från och med 1.8.2025

ÅBO

Namn	Läroplan för förskoleundervisning i Åbo stad från och med 1.8.2025
Kommun	Åbo
Träder i kraft	22.5.2025
Publicerad	19.8.2025

Innehållsförteckning

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen.	1
1.1. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan.	1
1.2. Den lokala läroplanen och utvecklandet av den.	1
1.3. Centrala beslut i den lokala läroplanen.	4
2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål.	5
2.1. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen.	5
2.2. Förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen.	8
2.3. Värdegrunden.	9
2.4. Synen på lärande.	12
2.5. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen.	14
3. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen.	17
3.1. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.	17
3.2. Lärmiljöer i förskoleundervisningen.	20
3.3. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna.	22
4. Principer för förskoleundervisningen.	25
4.1. Mångsidiga arbetsätt.	25
4.2. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet.	26
4.3. Gemensamma mål för undervisningen och lärområden.	28
4.4. Preciseringar gällande språk och kultur.	35
5. Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning.	38
5.1. Barnets rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning.	38
5.1.1. Principer för att ordna stöd.	39
5.1.2. Kontinuerligt stöd från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen.	41
5.2. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppspecifika stödformer.	43
5.3. Barnspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana.	46
5.3.1. Bedömning av behovet av barnspecifikt stöd.	49
5.3.2. Plan för genomförande av barnspecifikt stöd.	49
5.3.3. Beslut om stöd.	50
5.4. Samarbete i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning.	51
5.4.1. Samarbete med vårdnadshavaren och barnet.	52
5.4.2. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete.	53

5.5. Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets stödbehov eller hälsotillstånd.	54
5.5.1. Förlängd och tidigarelagd läroplikt.	54
5.5.2. Sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisningstjänst.	56
5.5.3. Övriga undervisningstjänster.	58
5.5.4. Avvikande ordnande av barnets förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd.	59
5.5.5. Inledande av den grundläggande utbildningen senare.	59
6. Elevvård.	61
7. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.	62

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

1.1. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om grundläggande utbildning¹, utifrån vilken den lokala läroplanen för förskoleundervisningen ska utarbetas och förskoleundervisningen genomförs. Beredningen av läroplansgrunderna regleras främst av lagen och förordningen om grundläggande utbildning och av statsrådets förordning² som fastställer målen för förskoleundervisningen.

Syftet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan är att främja att en högklassig och enhetlig förskoleundervisning förverkligas i hela landet. Utgångspunkt för revideringen av grunderna är de utmaningar som förändringarna i barnens uppväxtmiljö och förskolans verksamhetsmiljö ställer i dag och i framtiden. Grunderna har beretts i brett samarbete utgående från de senaste resultaten från forskning och utvecklingsarbete.

I grunderna för läroplanen³ fastställs målen och det centrala innehållet i förskoleundervisningen, samarbetet mellan vårdnadshavarna och förskolan samt principerna för elevvård och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet. Förskoleundervisningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran, där målen inom olika delområden är relaterade till varandra och formar grunden för verksamhetskulturen. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller därför också texter som klargör målen för förskoleundervisningen.

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller hänvisningar till lagstiftningen. Syftet med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan läroplansgrunderna och lagstiftningen. Avvikande från lagarna som reglerar förskoleundervisningen används i grunderna för förskoleundervisningens läroplan benämningen barn i stället för elev, stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning i stället för stöd för lärande och skolgång och elevvård i stället för termen elevhälsa som används i lagen om elev- och studerandevård. I det svenskspråkiga styrdokumentet används förskoleundervisning och förskola synonymt i betydelsen förskoleundervisning.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I denna lokala läroplan har de lokala preciseringarna markerats med Åbo stads logotyp och texten "förskoleundervisningen i Åbo".

1.2. Den lokala läroplanen och utvecklandet av den

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan⁴ för förskoleundervisningen och för att utveckla den. I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med

1 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 14 §

2 Statsrådets förordning (422/2012)

3 Lag om grundläggande utbildning 14 §

4 Lag om grundläggande utbildning 15 §

vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande. Läroplanen ska utarbetas så att den beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla förskoleenheter eller verksamhetsställen för förskoleundervisning. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska utbildningsanordnaren beakta de lokala särdragen och barnens behov samt resultat från utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller förskoleundervisningen.

Läroplanen ska också utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik
- läroplanen för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- läroplanen för den grundläggande utbildningen
- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet inom den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen⁵
- plan för likabehandling enligt diskrimineringslagen⁶
- jämställdhetsplan enligt jämställdhetslagen⁷
- eventuell plan för hållbar utveckling eller kulturfostran samt övriga planer och beslut som utbildningsanordnaren gjort angående utbildning, barn och familjer.

Utbildningsanordnaren⁸ ska godkänna läroplanen separat för förskoleundervisning på svenska, finska och samiska och vid behov för förskoleundervisning på något annat språk. Den lokala läroplanen kan utarbetas gemensamt för alla förskoleenheter eller verksamhetsställen för förskoleundervisning eller så att planen innehåller gemensamma delar och separata delar för varje enhet eller verksamhetsställe på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Flera utbildningsanordnare kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla läroplanen tillsammans. Utbildningsanordnaren ska dessutom läsårsvis sammanställa en på läroplanen baserad plan⁹ (senare läsårsplan) och på förhand underrätta vårdnadshavarna om centrala frågor som bestäms i den. I läsårsplanen preciseras hur den lokala läroplanen förverkligas vid varje förskoleenhet eller verksamhetsställe för förskoleundervisning under det aktuella läsåret.

Utbildningsanordnaren ska se till att förskoleundervisningens personal och vårdnadshavarna har möjlighet att delta i utarbetandet och utvecklandet av läroplanen. Också barnens synpunkter¹⁰ ska beaktas och användas i utvecklingsarbetet. Särskild vikt läggs vid att skapa metoder för samarbete som är digitalt och fysiskt tillgängliga så att både barnen och vårdnadshavarna kan delta och påverka på ett meningsfullt sätt. Enligt lagen om grundläggande utbildning¹¹ ska förskoleundervisningens läroplan utarbetas i samarbete med de myndigheter som ordnar social- och hälsovårdstjänster inom välfärdsområdet. För att trygga en enhetlig lärstyg för barnen är det viktigt att personalen inom den övriga småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen ges möjlighet att bekanta sig med och delta i utarbetandet och utvecklandet av förskoleundervisningens läroplan.

Enligt lagen om grundläggande utbildning¹² har barn i förskoleundervisning rätt att varje dag få undervisning enligt läroplanen samt stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisning¹³ enligt sina behov. För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med barnet följa den läroplan som utbildningsanordnaren fastställt och andra normer som reglerar arbetet. Också den plan för genomförande av barnspecifikt stöd som an knyter till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen¹⁴ ska utarbetas i enlighet med kapitel 5.

5 Barnskyddslag (417/2007) 12 § (610/2022) och Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 § (377/2022)

6 Diskrimineringslag (1325/2014) 6 §

7 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 5 a § (1329/2014)

8 Lag om grundläggande utbildning 15 §

9 Förordning om grundläggande utbildning (852/1998) 9 §

10 Lag om grundläggande utbildning 47 a (1267/2013), FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

11 Lag om grundläggande utbildning 15 §

12 Lag om grundläggande utbildning 30 §

13 Lag om grundläggande utbildning 20 a § (1090/2024)

14 Lag om grundläggande utbildning 4 a kap. (1090/2024)

Utbildningsanordnaren har som uppdrag att utvärdera sin förskoleundervisning och dess effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen¹⁵ är att utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen och förbättra förutsättningarna för barnens lärande. Uppföljning och utvärdering av den lokala läroplanen och läsårsplanen som preciserar läroplanen är en del av utvärderingsuppdraget och utvecklingsarbetet. Utöver den information som utbildningsanordnaren och förskoleenheterna eller verksamhetsställena för förskoleundervisning tar fram kan även resultaten av nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt användas vid utvärderingen av förskoleundervisningen. En konstruktiv och öppen självvärdering främjas av samarbete med andra aktörer.

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Utbildningsanordnaren kan också granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbetet.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

Den lokala läroplanen för förskoleundervisningen i Åbo utarbetas på både finska och svenska. Arbetet styrs också av den läsårsvisa **årsklockan för förskoleundervisningen**. Åbo stads läroplan för förskoleundervisningen publiceras i eGrunder.

Den lokala läroplanen kompletteras i varje enhet med en läsårsplan för förskoleundervisningen. Därtill planerar förskolegrupperna sitt pedagogiska arbete i en gruppsspecifik pedagogisk verksamhetsplan.

Den **plan för barnspecifikt stöd** som ingår i stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning utarbetas enligt kapitel 5 i läroplanen.

Vårdnadshavare informeras om läroplanen och läsårsplanen vid föräldramöten. **Dokument och instruktioner som stöder innehållet i läroplanen för förskoleundervisningen och dess förverkligande** finns tillgängliga i dokumenthanteringssystemen Dotku.

Vid utarbetandet av den lokala läroplanen har särskild vikt lagts vid en barncentrerad och inkluderande pedagogik som bygger på lek och **funktionellt lärande**, stöd för barnets lärande och deltagande samt barnets välbefinnande. Läroplanen har utformats så att verksamheten enligt planen utgör en naturlig del av barnets lärtig – från daghemmen i Åbo till skolorna inom den grundläggande utbildningen. Vid uppdatering av läroplanen har barn, vårdnadshavare och personal involverats. Samarbete har också skett med den grundläggande utbildningen och med morgon- och eftermiddagsverksamheten i skolorna.

Följande lokala styrdokument har beaktats vid utarbetandet av den lokala läroplanen:

- Åbo stads plan för småbarnspedagogik
- Åbo stads läroplan för förberedande undervisning inom förskolan
- Guiden för språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik i Åbo
- Åbo stads läroplan för den grundläggande utbildningen
- Åbo stads jämställdhets- och likabehandlingsplan
- Åbo stads välfärdsplan för barn och unga

1.3. Centrala beslut i den lokala läroplanen

Den lokala läroplanen och läsårsplanen¹⁶ som preciserar läroplanen utarbetas på det sätt som utbildningsanordnaren bestämmer i enlighet med de mål och principer som beskrivs i detta kapitel. Utbildningsanordnaren kan besluta om delegering av beslut gällande läroplanens innehåll till förskoleenheterna eller verksamhetsställena för förskoleundervisning och ge dem anvisningar om detta. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan anges i slutet av varje huvudkapitel vilka frågor i kapitlet som ska avgöras och beskrivas i den lokala läroplanen.

Vid beredningen av den lokala läroplanen ska utbildningsanordnaren fastställa och i läroplanen beskriva

- för vilka undervisningsspråk läroplanen utarbetas och godkänns
- om den lokala läroplanen utarbetas gemensamt för alla förskoleenheter eller verksamhetsställen för förskoleundervisning, helt eller delvis separat för varje enhet eller verksamhetsställe, regionalt, eller om man väljer en annan lösning
- hur strukturen i läroplanen ser ut, i vilken ordning frågor behandlas och hur läroplanen publiceras
- hur förskoleundervisningens personal, barnen och vårdnadshavarna deltar i uppgörandet, uppföljningen och utvecklingen av läroplanen
- hur samarbetet i anknytning till läroplansarbetet genomförs med småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och sakkunniga inom välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster samt andra eventuella samarbetsparter
- hur lokala särdrag, olika sätt att ordna förskoleundervisningen, utvecklingsmål och planer som gäller barnen beaktas vid beredningen av läroplanen
- om planerna enligt jämställdhetslagen¹⁷ och diskrimineringslagen¹⁸ ska ingå i läroplanen eller om de ska utarbetas som fristående planer
- hur vårdnadshavarna och intressentgrupperna informeras om läroplanen och läsårsplanen som preciserar läroplanen
- hur läroplanen utarbetas, uppföljs och utvecklas.

---

16 Förordning om grundläggande utbildning 9 §

17 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män 5 a §

18 Diskrimineringslag 6 §

2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål

Förskolan är en viktig tidsperiod i barnets liv. Förskoleundervisningen ska planeras och genomföras så att barnen har möjlighet att bli inspirerade, experimentera och att lära sig nytt. Barnens utveckling inom de olika kunskaps- och färdighetsområdena breddas genom att de agerar och är aktiva och leker i månsidiga lärmiljöer. I förskoleundervisningen ska barnen ges tillfälle att kommunicera på olika sätt och att stärka sina sociala färdigheter. Målet är att barnen lär sig att värdesätta att alla människor är likvärdiga och att de själva är unika.

Småbarnspedagogiken inklusive förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling, lärande och välbefinnande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten ska planeras utgående från barnets perspektiv. Verksamheten har som uppgift att stärka barnets positiva självbild och uppfattning om sig själv som lärande individ. Förskoleundervisningen ska utvecklas och ordnas enligt principer om inkludering. Till dessa principer hör alla barns lika rättigheter, jämlikhet, likabehandling, icke--diskriminering, värdesättning av mångfald samt social delaktighet och gemenskap. Inkludering är ett omfattande begrepp och gäller alla barn. Inkludering ska ses som en princip, en värdering och ett sätt att tänka som berör anordnandet av förskoleundervisningen som helhet. Förskoleundervisningen har stor betydelse när det gäller att på ett tidigt stadium upptäcka behov av stöd, att ge stöd och samtidigt förebygga svårigheter. Barnet har rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning (kapitel 5).

2.1. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen

Förpliktelserna som styr förskoleundervisningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning och statsrådets förordning som utfärdats med stöd av den, lagen om elev- och studerandevård¹⁹ samt på grunderna för förskoleundervisningens läroplan. På förskoleundervisning som ordnas på daghem eller i familjedaghem tillämpas²⁰ dessutom vad som föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik och i statsrådets förordning med stöd av den. Om barnet utöver förskoleundervisningen deltar i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen, styr lagen om småbarnspedagogik²¹ anordnandet av småbarnspedagogiken.

Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om förskoleundervisning ska barnets bästa²² i första hand beaktas. Då undervisningen ordnas ska också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa beaktas. Sådana är bland annat diskrimineringslagen²³, jämställdhetslagen²⁴, Europakonventionen om mänskliga rättigheter²⁵, FN:s konvention om barnets rättigheter²⁶, FN:s konvention om handikappades rättigheter²⁷, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter²⁸ och FN:s globala mål för hållbar utveckling²⁹. Förskoleundervisningen regleras också av förvaltningslagen³⁰ och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet³¹.

19 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013)

20 Lag om grundläggande utbildning 1 § (1136/2003)

21 Lag om småbarnspedagogik (540/2018) 12 § (1228/2020)

22 Lag om grundläggande utbildning 3 a § (163/2022)

23 Diskrimineringslag (1325/2014)

24 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986)

25 Europakonventionen om mänskliga rättigheter, Fördrag (63/1999)

26 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

27 FN:s konvention om handikappades rättigheter 2007 (27/2016)

28 FN:s deklaration om urfolkens rättigheter 2007

29 Globala mål för hållbar utveckling – Agenda 2030. FN:s toppmöte 2015

30 Förvaltningslag (434/2003)

31 Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)

Enligt Finlands grundlag³² får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning³³ för barn som bor inom kommunen året innan läroplikten börjar. Vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås³⁴. Förskoleundervisningen kan ordnas i daghem och i skolor. Ett barn som deltar i förskoleundervisning har rätt att delta i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen³⁵. I kapitel 5.5 föreskrivs om inledande av den grundläggande utbildningen senare samt om annan avvikande ordnande av förskoleundervisning.

I förskoleundervisningen är undervisningsspråket antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen ges på något annat språk än de som fastställs i lagen om grundläggande utbildning³⁷, om det inte äventyrar barnens möjligheter att följa med undervisningen. Om detta bestäms närmare i avsnittet *Preciseringar gällande språk och kultur*.

Enligt lagen om grundläggande utbildning³⁸ är målet för förskoleundervisningen att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Målet för förskoleundervisningen är enligt lagen att som en del av småbarnspedagogiken förbättra barnens förutsättningar för lärande. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet och undervisningen ska ges på tillräckligt lika villkor i hela landet. Målen för undervisning och fostran beskrivs närmare i statsrådets förordning³⁹.

Förskoleundervisningen omfattar i allmänhet ett läsår⁴⁰ och ska ges under minst 700 timmar⁴¹. För ett barn som fått ett beslut om förlängd läroplikt⁴² (i kraft till och med den 31 juli 2026) beskrivs alternativen för hur förskoleundervisningen kan genomföras i kapitel 5.5.1 a. För ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt⁴³ (träder i kraft den 1 augusti 2026) beskrivs alternativen för hur förskoleundervisningen kan genomföras i kapitel 5.5.1 b. När förskoleundervisningen ordnas ska man beakta att barn som deltar i förskoleundervisning även har rätt att delta i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen⁴⁴.

Förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken som kompletterar förskoleundervisningen ska ordnas och utvecklas i enlighet med inkluderande principer. Då barnet inom ramen för småbarnspedagogiken som kompletterar förskoleundervisningen behöver stöd för sin utveckling, sitt lärande och sitt välbefinnande iakttas för småbarnspedagogikens del lagen om småbarnspedagogik⁴⁵ och grunderna för planen för småbarnspedagogik⁴⁶.

Förskoleundervisningen ska genomföras enligt en lokal läroplan som utarbetats utgående från grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Hela personalen inom förskoleundervisningen ansvarar för att förskoleundervisningen genomförs systematiskt. Förskoleundervisningen ska ta hänsyn till barnens språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Barnens åsikter ska beaktas och utvecklingen av deras identitet stödjäs.

---

32 Finlands grundlag (731/1999) 6 §

33 Lag om grundläggande utbildning 4 § (1288/1999)

34 Lag om grundläggande utbildning 26 a § (1040/2014)

35 Lag om småbarnspedagogik 12 §

37 Lag om grundläggande utbildning 10 §

38 Lag om grundläggande utbildning 2 §

39 Statsrådets förordning (422/2012) 2–4 §

40 Lag om grundläggande utbildning 9 §

41 Förordning om grundläggande utbildning 3 §

42 Läropliktslag (1214/2020) 2 §

43 Läropliktslag 2 §

44 Lag om grundläggande utbildning 6 § och Lag om småbarnspedagogik 12 §

45 Lag om småbarnspedagogik 15 a § (1183/2021)

46 Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2022) kapitel 2.1 och 5

I lagstiftningen som berör förskoleundervisningen betonas vårdnadshavarnas delaktighet⁴⁷. Vårdnadshavarna har rätt att få information om förskoleundervisningens mål och verksamhet redan innan anmälan till förskoleundervisningen sker och om sitt barns förskoledag under året i förskolan. Vårdnadshavarnas åsikter och den information och respons som de ger ska beaktas när man utvecklar förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningen, läromedlen och redskapen som används i undervisningen samt behövlig elevvård är avgiftsfria⁴⁸. Barnen ska varje förskoledag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid⁴⁹ som är ändamålsenligt ordnad och övervakad.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker lärmiljö⁵⁰. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen skapar goda förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga och säkra. Barnen ska individuellt och i grupp handledas⁵¹ till att ta ansvar för sitt eget beteende och för att ingen i gruppen blir mobbad eller diskriminerad eller orsakar fara för någon annan. beskrivs närmare i kapitel 3 och 6. Vid anordnandet av undervisning ska dessutom beaktas föreskrifter om arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd samt föreskrifter om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I förskoleundervisningen kan fostrande samtal och disciplinära åtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning⁵² användas på ett för förskoleundervisningen anpassat sätt. Utbildningsanordnaren ansvarar för uppgörandet av den plan som lagen förutsätter. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en skild plan.

Kommunen eller en anordnare som beviljats tillstånd att ordna förskoleundervisning kan köpa tjänster som gäller förskoleundervisning av en offentlig eller privat serviceproducent. Utbildningsanordnaren ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de lagar som gäller förskoleundervisning, tillståndet att ordna förskoleundervisning och enligt föreliggande läroplansgrunder.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

Tillgängligheten till den framtida grundskolan utgör det främsta antagningskriteriet i Åbo. Bedömningen görs med stöd av Fölis reseplanerare, där en trygg gångväg prioriteras i första hand och kollektivtrafik i andra hand. Syftet är att säkerställa barnets lärtig genom att redan vid antagningen till förskoleundervisningen ta hänsyn till barnets kommande skolväg.

Den kompletterande småbarnspedagogiken ordnas i samma enheter där förskoleundervisningen ges. För barn som omfattas av skiftesvård planeras förskoleundervisningen med hänsyn till barnets vårdtider i respektive enhet. Vid behov görs individuella lösningar, särskilt om barnets vårdtider huvudsakligen infaller under kvällar eller veckoslut.

I Åbo strävar vi efter att erbjuda en trygg, inkluderande och inspirerande förskoleundervisning där varje barn känner sig välkommet och accepterat. Barnets individuella behov beaktas i vardagen, och känslöfärdigheter övas regelbundet. Situationer med besvikelse eller konflikt hanteras konsekvent tillsammans med barnet. Det är viktigt att barnets känslor bekräftas och att hen får stöd i att uttrycka dem och utveckla sin självreglering. Påfrestande situationer förebyggs och minimeras genom medveten pedagogisk planering.

47 Lag om grundläggande utbildning 3 §

48 Lag om grundläggande utbildning 31 § och Lag om elev- och studerandevård 9 § (1225/2020)

49 Lag om grundläggande utbildning 31 §

50 Lag om grundläggande utbildning 29 § (1267/2013)

51 Lag om grundläggande utbildning 35 §

52 Lag om grundläggande utbildning 35 a § (1267/2013) samt 36 och 36 a § (477/2003)

Tillhörigheten i barngruppen betonas, och barnets sociala delaktighet säkerställs. I planeringen av den pedagogiska verksamheten beaktas samspelet, gruppdynamiken och barnens olika behov. Lär miljön, både inomhus och utomhus, ska uppmuntra till utforskande, lek och lärande. Den ska vara flexibel och kunna anpassas efter barngruppens behov under hela året. Barnet ska också ha möjlighet att dra sig undan och hitta lugn när det behövs.

I den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Åbo ges barnen möjlighet att utveckla sitt svenska språk i en trygg och språkrik miljö. Verksamheten stöder barnens språkliga och kulturella identitet och tar hänsyn till både tvåspråkighet och flerspråkighet. Oavsett barnets modersmål eller kulturella bakgrund skapas förutsättningar för att barnet ska känna sig hemma i den svenskspråkiga gemenskapen och växa i ett mångkulturellt samhälle.

De disciplinära metoder som tillämpas inom förskoleundervisningen i enlighet med grundskolelagen utgår i Åbo från god och förtroendefull kommunikation med barnets vårdnadshavare.

2.2. Förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen

Det är viktigt att småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen som ingår i den, och den grundläggande utbildningen bildar en konsekvent och kontinuerlig helhet med tanke på barnens utveckling, lärande och välbefinnande. Utgångspunkten för en högklassig helhet är att lärarna och den övriga personalen känner till de olika etapperna under lärtigen samt de centrala mål, särdrag och metoder som anknyter till dem. För att stödja barnens utveckling, lärande och välbefinnande ska övergångarna planeras och utvärderas i samarbete på det sätt som beskrivs i kapitel 3.3. Undervisningspersonalen och den övriga personalen ska samarbeta med vårdnadshavarna under alla etapper av barnens lärtig. Målet är att varje barns lärtig fortlöper smidigt från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. För att målet ska nås är det viktigt med en systematisk ledning av personalens samarbete och kompetens både på verksamhetsställena för förskoleundervisning och på anordnarnivå.

Förskoleundervisningen har i enlighet med statsrådets förordning⁵³ som särskilt mål att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnens sociala färdigheter och sunda självkänsla med hjälp av lek och positiva upplevelser av lärande. I förskoleundervisningen ska pedagogiska metoder som lämpar sig för småbarnspedagogik användas och barnens intressen respekteras när undervisningen ordnas. Olika former av lek ska ständigt ingå i förskoleundervisningens verksamhet. Vårdnadshavarna är viktiga samarbetsparter vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning samt elevvården ordnas vid behov genom sektorsövergripande samarbete.

Förskoleundervisningen är en målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen och den lokala läroplan som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. Läroplanen ska inte fastställa gemensamma mål för barnens lärande. Individuella mål främjar barnens lärande, och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och lärande med barnet och barnets vårdnadshavare. Personalen inom förskoleundervisningen beaktar dessa behov och önskemål när undervisningen planeras och lärmiljöerna utvecklas. För att göra lärandet ännu mer målinriktat, kan läraren för varje barn utarbeta en plan för barnets lärande tillsammans med barnet och vårdnadshavaren.

I förskoleundervisningen ska varje barns fysiska, psykiska och sociala utveckling samt utvecklingen av kunskaper och färdigheter följas upp och stödjas. Målet är att samtidigt förebygga eventuella svårigheter. Barnets jaguppfattning ska stärkas med hjälp av uppskattande kommunikation, mångsidiga upplevelser av lärande och uppmuntrande respons. Under förskoletiden ska barnen få bekanta sig med den närmaste omgivningen, dess natur och den

---

53 Statsrådets förordning (422/2012) 5 §

mångfald av människor som bor där. Lek och fantasi har stor betydelse när barnen lär sig nya kunskaper och färdigheter. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen tillfällen att kommunicera, uttrycka sig på olika sätt och få nya upplevelser. Tillsammans ska man i olika lärmiljöer bekanta sig med barnens intressen. Det ger barnen möjligheter att få vänner, att känna glädje över sitt lärande och upptäcka nya intresseområden.

När barnet har börjat i förskoleundervisningen deltar barnet i all verksamhet⁵⁴, förutsatt att det inte är frågan om avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd (se kapitel 5). Vårdnadshavaren, läraren och den personal som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att barnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

Inom Åbos förskoleundervisning tillämpas en modell för att stödja närvaro och hantera frånvaro som är enhetlig med den som används i den grundläggande utbildningen. Vårdnadshavare informeras om att varje dag i förskoleundervisningen är viktig – både för barnets lärande och för att stärka känslan av tillhörighet i gruppen.

Förskoleundervisningen är obligatorisk enligt lagen om grundläggande utbildning. Det innebär att vårdnadshavaren ansvarar för att barnet deltar i förskoleundervisningen eller i annan verksamhet där målen för förskoleundervisningen uppnås. När barnet har inlett förskoleundervisningen är utgångspunkten att hen deltar regelbundet i all verksamhet.

Ansvar för barnets närvaro delas mellan vårdnadshavaren och personalen i förskoleundervisningen. Personalen följer kontinuerligt upp barnets närvaro och agerar vid behov. Om oro uppstår kring frånvaro, vidtas åtgärder enligt Åbo stads gemensamma riktlinjer för att främja närvaro och hantera frånvaro i förskoleundervisningen.

2.3. Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för förskoleundervisningens läroplan baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter⁵⁵, lagen om grundläggande utbildning⁵⁶ och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning⁵⁷. Principerna omfattar principen om inkludering och att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Förskoleundervisningen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i gruppen. Barnen har rätt att lära sig och bilda sig en uppfattning om sig själva och världen utifrån sina egna perspektiv.

Barnen har rätt att lära sig genom lek och att glädja sig över sitt lärande. Barnets tidigare upplevelser och kunskaper utgör en del av barnets lärtig. Mångfalden hos barn samt barnens olika sätt att agera och lära sig ska värdesättas. Barnens uppfattningar och åsikter ska värdesättas och de ska få delta i utformandet av lärmiljöerna och enligt sina förutsättningar även i planeringen och utvärderingen av verksamheten. Barnen ska spurras till samarbete och gemenskap.

54 Lag om grundläggande utbildning 35 §

55 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

56 Lag om grundläggande utbildning 3 a § (163/2022) och 29 §

57 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Varje barn har rätt till god undervisning. God förskoleundervisning kännetecknas av uppmuntrande respons och rättvist bemötande. Barnen har rätt att uttrycka sig och sina tankar, hantera känslor och konflikter samt pröva och lära sig nya saker. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att förstå värderingar, tillägna sig hälsosamma levnadsvanor samt utveckla sina emotionella färdigheter och sitt sinne för estetik.

Samarbete mellan förskoleundervisningens personal och vårdnadshavarna bidrar till att trygga barnens välbefinnande. Personalen ska bemöta mångfalden av familjer och hemmens olika åskådningar, religioner, traditioner och syner på uppfostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation och undervisning⁵⁸.

I förskoleundervisningen ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska. Verksamhetsmiljön i förskolan ska stödja jämlikhet och likabehandling. Det innebär bland annat jämlikhet i fråga om åsikter och jämställdhet mellan könen. Förskoleundervisningen ska främja barnens möjligheter att utveckla sina färdigheter och att göra val oberoende av könsbundna förväntningar. Strävan efter jämlikhet ska kompletteras av en övergripande princip om likabehandling⁵⁹. Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Förskoleundervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

Barnen, vårdnadshavare och personal verkar tillsammans för att varje barn ska ha bästa möjliga förutsättningar att växa, utvecklas och lära sig. Förskoleverksamheten formas i samspel mellan barn, vårdnadshavare och samarbetspartners, där alla bidrar till att skapa en meningsfull och trygg förskoledag. Barnets lärtig – från småbarnspedagogik via förskoleundervisning till grundläggande utbildning och vidare till andra stadiet – byggs med barnet i centrum.

Förskoleundervisningen i Åbo grundar sig på stadens värderingar och strategi samt på de nationella grunderna för förskoleundervisningens läroplan. En central utgångspunkt är att se barnet som en aktiv och delaktig aktör i sitt eget liv. Verksamheten ska främja varje barns utveckling, lärande och välbefinnande genom att erbjuda en trygg, inspirerande och inkluderande miljö där barnets nyfikenhet och lust att lära uppmuntras.

I planeringen av undervisningen beaktas både barngruppens gemensamma behov och varje barns individuella styrkor och förutsättningar. Barnens intressen, lek, samspel och gemensamma positiva lärupplevelser utgör grunden för verksamheten. Ett nära samarbete mellan förskoleundervisningens enheter samt med småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen stärker jämlikheten och kontinuiteten i barnets lärtig.

Personalen använder dokumentation och uppföljning av barnets utveckling som grund för planeringen. Till stöd används bland annat språkliga observationsverktyg och andra pedagogiska material.

Personalen i Åbos förskoleundervisning är aktiv i att bygga upp ett förtroendefullt samarbete med vårdnadshavarna. Barnets utveckling, lärande och välbefinnande diskuteras regelbundet, och barnen själva är delaktiga i samtal om verksamheten och sitt eget lärande. Personalen söker tillsammans med barnen naturliga sätt att arbeta och lära, och utvecklar undervisningen för att möta barnens behov och intressen.

Verksamheten utvecklas kontinuerligt med stöd av forskning, erfarenheter från utvecklingsprojekt och kollegialt lärande. Personalen är öppen för nya arbetssätt och verktyg, och strävar efter

58 Statsrådets förordning (422/2012) 2 §

59 Diskrimineringslag 6 §

att skapa en verksamhet där alla bemöts med respekt. I gemenskapen formas en gemensam förståelse för ett respektfullt bemötande, där vuxna fungerar som positiva och rättvisa förebilder för barnen.

Alla barn och deras familjer har samma rättigheter, skyldigheter och lika värde. Barnen växer och utvecklas i en psykiskt och fysiskt trygg miljö, där varje individ ges möjlighet att lära, lyckas och känna sig betydelsefull. Verksamheten styrs av principen om barnets bästa.

Åbo stads pedagogiska löfte inom småbarnspedagogiken gäller även i förskoleundervisningen:

- Vi lovar att möta varje barn som en individ och lyfta fram varje barns styrkor. Alla barn har rätt till en lyhörd personal som respekterar barnet och stödjer dess lärande utgående från barnets egna förutsättningar.
- Barnet är en aktiv lärande individ som deltar i gruppen i en mångsidig lärmiljö. Barnen involveras i planering, genomförande och utvärdering av den pedagogiska verksamheten.
- Den kunniga och engagerade personalens kompetensutveckling bygger på kunskap. Vi utvecklar det professionella kunnandet och främjar användningen av beprövade arbetssätt.

I Åbos förskoleundervisning eftersträvas en ekosocial bildning, där mänskligt välbefinnande grundar sig på förståelsen av människans beroende av naturen och andra människor. En ekosocialt bildad människas förhållningssätt till världen är helhetsmässigt ansvarsfullt och vilar på medkänsla, måttfullhet, samspel och medvetenhet om konsekvenserna av det egna handlandet.

Ekosocial bildning

2.4. Synen på lärande

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan har utarbetats utgående från en syn på lärande, enligt vilken barn tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter genom växelverkan med andra barn, lärare, olika grupper och den närmaste omgivningen. Lärande är en helhetsbetonad process som inbegriper handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser och tankar. Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande individer. Också barnens vilja och tilltagande förmåga att samarbeta har betydelse för lärandet. I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sin kompetens.

Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. Genom handledd verksamhet och lek i förskolan får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål. I verksamheten ska man lyssna på barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och stödja dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Målet är att nya kunskaper och färdigheter väcker barnens lust att lära sig mera.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbos förskoleundervisning ses barnet som en aktiv aktör i sin egen vardag. Förutom att skapa förutsättningar för lärande möjliggör detta också att barnet utvecklar känslan av delaktighet och upplever tillhörighet i gruppen. Gemenskapen växer fram genom gemensamma upplevelser och delat görande i olika samspelssituationer, både med andra barn och med personalen.

En central uppgift för personalen inom förskoleundervisningen är att stötta varje barns möjligheter till aktivt deltagande och att säkerställa att varje barn knyts an till gruppen. Särskild uppmärksamhet riktas mot barn som behöver stöd för att komma in i leken och in i kamratgruppen. Personalens lyhörda samspel med barnet främjar barnets egna färdigheter att delta. Det är också viktigt att varje barn får många upplevelser av att lyckas, och positiva erfarenheter av sig själv som lärande individ, vilket stärker barnets självkänsla.

Vid planering och organisering av verksamheten beaktas att alla barn ska kunna delta och lyckas. Läraren och övrig personal inom förskoleundervisningen ansvarar för att varje barn blir positivt uppmärksammat varje dag. Lekens betydelse lyfts särskilt fram. Genom leken lär sig barn olika färdigheter och kunskaper, och leken främjar välbefinnandet – både för det enskilda barnet och för gruppen som helhet. Det är viktigt att personalen observerar barnen och ger tillräckligt stöd i leksituationer.

Lärande sker som bäst när barnet är engagerat i verksamheten, känner positiva känslor och är i samspel med andra. Det är personalens inom förskoleundervisningen viktiga uppgift att säkerställa att sådana leksituationer ingår i varje barns vardag. Det är också avgörande att uppmärksamma de barn för vilka aktivt deltagande i lek och andra aktiviteter är utmanande. Personalen inom förskoleundervisningen har en betydande roll i att stötta dessa barn i att öva på ett aktivt, öppet och ömsesidigt samspel med andra.

I Åbos förskoleundervisning utgår man från att varje vardaglig situation är ett tillfälle för lärande. Därför bör lärarnas planeringstid användas för pedagogisk planering, utvärdering och utveckling av hela dagens innehåll, snarare än för enskilda undervisningsstunder.

En barngrupp i stadsmiljö

2.5. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Den stärks successivt under lärtiden genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens framhävs när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider gränserna mellan olika kunskapsområden.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i förskolan: vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i det fostrande arbetet och i undervisningen. Uppdraget grundar sig på principen i statsrådets förordning⁶⁰ om att se undervisningen som en helhet. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. De olika delområdena inom mångsidig kompetens stödjer barnens förmåga att rikta in sig på livslångt lärande och lägger grund för en hållbar livsstil. I förskoleundervisningen ska tyngdpunkten ligga på de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar livsstil. Arbetssätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur barnens lärande och välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens i högre grad än innehållet i undervisningen.

Förmåga att tänka och lära sig

Tänkandet och färdigheten att lära sig utvecklas genom kommunikation och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Mängden information, som hela tiden uppdateras, förutsätter förmåga att tillägna sig ny kunskap och att kunna styra sitt lärande. Strukturering av information och skapande av ny kunskap förutsätter kreativt och kritiskt tänkande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande.

Barnens minne och fantasi ska utvecklas med hjälp av till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att inse och upptäcka nya saker. Mångsidig rörelse och perceptionsmotoriska övningar stödjer barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker, att fråga och ifrågasätta. De ska sporras att glädja sig när de lyckas och att uppmuntra andra och samtidigt att inte ge upp om de misslyckas. Verksamheten dokumenteras och man diskuterar och utvärderar tillsammans med barnen hur man lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens funktionsförmåga och välbefinnande i en mångkulturell värld. Förmågan att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt kännetecknar god kommunikation och kulturella färdigheter. För att skapa positiva människorelationer och lösa problemsituationer på ett konstruktivt sätt förutsätts samarbetsförmåga. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i närmiljön. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.

Barnen ska uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och lära sig att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess

⁶⁰ Statsrådets förordning (422/2012) och UKM:s premoria 28.6.2012

kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner och vanor.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet och använda teknik i vardagen. Det handlar om individens välbefinnande och att tillägna sig en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och uppmuntra dem att göra val som stämmer överens med en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar lära sig ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm och betydelsen av måltider och vila ska tas upp i undervisningen och med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid mångsidig och tillräcklig fysisk aktivitet som en förutsättning för barnens lärande och välbefinnande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande. Barnen ska få lära sig att röra sig tryggt i trafiken. De ska uppmuntras att be om och söka hjälp vid behov. Tillsammans med barnen prövar man på tekniska lösningar och ger dem övning i att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt.

Multilitteracitet

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet hänger nära samman med tanke- och kommunikationsfärdigheter och förmåga att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer. Informationen kan produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella, numeriska eller andra symbolsystem eller med kombinationer av dessa. Multilitteracitet omfattar olika former av läskunnighet, såsom grundläggande läsfärdighet, numerisk läskunnighet, bildkunskap och mediekunskap. Multilitteracitet har koppling till ett vidgat textbegrepp, enligt vilket texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. De olika områdena av multilitteracitet är grundläggande färdigheter ur individ-, samhälls- och arbetslivsperspektiv. Kompetens i multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Förskoleundervisningen ska tillsammans med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer. På detta sätt övar sig barnen tillsammans att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker. Utvecklingen av barnens bildkunskap, skriv- och läsfärdighet och numeriska läskunnighet ska stödjas. För att småningom utveckla mångsidig läskunnighet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramsor och musik. Barnens delaktighet stärks i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld, blir mera strukturerad och får nya betydelser.

Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet. Förskoleundervisningen ska jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens.

Barnen ska i undervisningen få bekanta sig med olika informations- och kommunikationsteknologiska verktyg, tjänster och spel. Barnens kommunikationsfärdigheter, färdighet att lära sig och deras begynnande skriv- och läsfärdighet ska stödjas med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Barnens kreativa tänkande och samarbetsförmåga utvecklas när de ges möjligheter att själva testa och producera. Barnen ska handledas i att tillägna sig säkra och ergonomiska arbetssätt.

Förmåga att delta och påverka

Aktiv och ansvarsfull delaktighet och påverkan lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma

verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Barnen har rätt⁶¹ att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att delta och påverka.

Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskoleundervisningens personal och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende. Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet att vara tillsammans med andra barn och vuxna stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

Utvecklingen av mångsidig kompetens är en integrerad del av förskoleundervisningen och sker i samspel med hela verksamheten. Kompetensutvecklingen utgår från läroplanens sex kompetensområden, som samverkar med varandra: tänkande och lärande, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens, multilitteracitet, digital kompetens samt arbetslivskompetens och entreprenörskap. I Åbo betonas särskilt att barnens digitala kompetens utvecklas i meningsfulla och trygga sammanhang, genom kreativ lek, problemlösning och utforskande aktiviteter. I förskoleåldern sker detta på ett åldersanpassat sätt, exempelvis genom att bekanta sig med programmeringens grunder eller arbeta med digitala verktyg i skapande processer.

---

61 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

3. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen

Verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas i det sociala samspelet inom förskolegemenskapen. Utbildningsanordnaren och de personer som leder förskoleundervisningen ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen på de olika verksamhetsställen för förskoleundervisning. Utgångspunkten för utvecklingen av verksamhetskulturen är en inkluderande förskoleundervisning där varje barn kan agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. En bra verksamhetskultur främjar lärandet och välbefinnandet inom förskoleundervisningen.

Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar, principer och syn på lärande
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer, arbetssätt och pedagogisk praxis, inklusive undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande
- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt
- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Ledarskapet påverkar i hög grad verksamhetskulturen och dess utveckling och kvalitet. Utgångspunkten för ledarskapet inom förskoleundervisningen är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen. Det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla förskoleundervisningen på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet.

3.1. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen har en central betydelse för hur undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, barnens delaktighet, jämlikhet och förskoleundervisningen som helhet förverkligas. Verksamhetskulturen inverkar alltid på hur barnen upplever kvaliteten på förskoleundervisningen. Verksamhetskulturen inbegriper all verksamhet inom förskoleundervisningen, som till exempel ordnandet av stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen, utvärderingen av pedagogiken och tryggheten och säkerheten i lärmiljöerna.

Verksamhetskulturen ska utvärderas och utvecklas så att den stödjer målen för förskoleundervisningen. I utvecklandet är det viktigt att beakta att vissa faktorer som påverkar verksamhetskulturen är dokumenterade och allmänt kända, andra är omedvetna och ibland även oavsiktliga. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med barnen är medvetna om att deras sätt att agera och kommunicera överförs till barnen.

Utvecklandet av verksamhetskulturen förutsätter pedagogiskt ledarskap och styrning när det gäller förfaringsätt samt att personalen och barnen är delaktiga och förbinder sig till de gemensamma förfaringsätten. Utbildningsanordnaren och de personer som leder förskoleundervisningen bär ansvar för utvecklandet. Verksamhetskulturen ska utvecklas bland annat genom att pröva mångsidiga arbetssätt, nya lösningar i lärmiljöerna och undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt genom att utveckla yrkeskompetensen i samarbetsnätverk.

Systematisk självvärdering och kontinuerlig utveckling ska vara en naturlig del av förskolans vardag.

Det är viktigt att barnens och vårdnadshavarnas erfarenheter och åsikter utnyttjas i utvecklingsarbetet.

Gemensam förskoleundervisning för alla

Utgångspunkten för utvecklandet av verksamhetskulturen är att förskoleundervisningen är gemensam för alla. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen ska utvecklas och ordnas enligt inkluderande principer, och inklusionen anknyter på ett övergripande sätt till genomförandet av den pedagogiska verksamheten. En inkluderande verksamhetskultur främjar barnens delaktighet och lärandet och tillgodoser de olika behoven hos varje barn. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen, delta i den gemensamma verksamheten och nå sin fulla potential med hjälp av sina egna styrkor och positiva lärupplevelser tillsammans med de övriga barnen i gruppen. Alla barn ska erbjudas lämpliga utmaningar i lärandet och få sådant stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisningen som de behöver och ta del av sådana undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Barnen ska uppleva att man är intresserad av dem, respekterar dem och att deras åsikter och handlingar har betydelse.

Verksamhetskulturen ska stödja språklig och kulturell mångfald, öppen kommunikation samt utveckling av kollaborativa arbetssätt. De språk och kulturer, religioner och åskådningar som finns representerade i barngruppen ska återspeglas i förskoleverksamheten. I en språkmedveten förskoleundervisning ska man stödja barns förmåga att kommunicera och fungera i kamratgruppen. De ska handledas att ta hänsyn till andra och att respektera andras integritet. Det skapar förutsättningar för att komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle.

Glädje av lärande och insikt

Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen ska främja allas lärande. Förskolegemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt. Man gläds tillsammans över framgångar och insikt. Den kulturella årscykeln i förskolan berikas med olika evenemang, utflykter och fester.

Förskoleundervisningen ska planeras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och experiment. Barnen uppmuntras att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetssätt i egen takt. Leken är viktig med tanke på bland annat barnets språkutveckling, när barnet ska lära sig nya färdigheter, hantera sina känslor och forma sin kulturella identitet. I förskoleundervisningen ska barnen ha möjlighet att leka på egna villkor och lära sig nya lekar och spel. Lekens olika former utnyttjas mångsidigt i undervisningen.

Barnet som delaktig aktör i sitt eget liv

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och tankar och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen får samtidigt så småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Välbefinnande och en trygg vardag

Verksamhetskulturen ska stödja öppen kommunikation mellan barnen sinsemellan, mellan barnen och personalen och mellan de vuxna. Ömsesidig respekt, omsorg och omtanke om andra och miljön ska återspeglas i verksamheten. Barnen ska uppmuntras och handledas att identifiera, uttrycka och reglera olika slags känslor och att ta hänsyn till andra i olika konfliktsituationer.

I förskoleundervisningen ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har

en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att lägga märke till och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I kommunikationssituationer är det viktigt med närvaro och handledning av en vuxen. I fall av trakasserier, mobbning eller våld ska personalen diskutera med barnens vårdnadshavare och söka lösningar tillsammans.

Hälsosamma levnadsvanor ska uppmärksammas i förskoleundervisningen. Man ska mångsidigt röra på sig tillsammans både inomhus och utomhus och handleda barnen att undvika långvarigt stillasittande och att byta arbetsställning. Förskoledagen ska också innehålla möjlighet till lugn och ro. Barnen ska få lära sig att agera tryggt och säkert i olika lärmiljöer. När det gäller trygga vardagsrutiner ska de säkerhetsprinciper och planer som beskrivs i kapitel 6 om elevvård följas.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbo utvärderas och utvecklas förskoleundervisningens verksamhetskultur årligen inom enheten genom den läsårsplan som upprättas varje år samt i grupperna genom den pedagogiska verksamhetsplanen för gruppen. En enhetlig verksamhetskultur stöds av det lokala nätverket för förskoleundervisning samt av regionala samarbetsmöten mellan förskola och årskurs 1. Årligen ordnas fortbildning kring undervisningens organisering, läroplanens innehåll och övergångsskedessamarbete.

I samband med uppdateringen av läroplanen genomfördes våren 2025 en gruppbaserad Webropol-enkät för 5–6-åriga barn i Åbo. Syftet var att höra barnens tankar om vad de önskar av vuxna på daghemmet och vad som gör dem glada där. Svar erhöles från 75 barngrupper. Barnen betonade vikten av att en vuxen finns nära, hjälper till och deltar aktivt i lekar, läsning, spel och rörelse. En deltagande vuxen skapar enligt barnen glädje och trygghet. De önskade många kramar, hjälp, tröst och att vuxna lär ut olika färdigheter. Barnen lyfte fram att vuxna särskilt behövs när någon riskerar att bli ensam eller när något extra roligt ska göras, som att ordna fester, discon, gymnastik, bollspel, tävlingar, frågesporter, skogsutflykter, upp-och-ner-dagar eller mysstunder.

Varje barn har rätt att tillhöra en grupp och delta i gemensam verksamhet. I Åbo ses inkluderande småbarnspedagogik som en pedagogisk verksamhet där alla barns möjligheter till delaktighet medvetet och systematiskt stärks.

I personalens arbete i Åbo förmedlas ett barnrespekterande, värdigt och lyhört samspel. Varje barn får lära sig och utvecklas i sin egen takt och på sitt eget sätt. Barnen bemöts och talas om med värme, acceptans och respekt. Personalen förmedlar varje barns betydelse som gruppmedlem och stöder aktivt barnen i att skapa vänskapsrelationer. Särskild uppmärksamhet riktas mot att ingen ska känna sig utanför, utan alla ska få delta i lekar och aktiviteter.

I förskoleundervisningen arbetar man flexibelt i grupper av olika storlek, där både grupper och pedagoger kan variera. Personalen bildar grupper utifrån pedagogiska grunder så att barnen får möjlighet att öva på att fungera i olika typer av grupper.

Barnens svar på frågan Vad gör dig glad i förskolan?:

”Att vara ute, leka med kompisar, vara med en kompis. När man får leka med en kompis och bygga koja tillsammans. Hemlek, rita, leka med barbie dockor. När vi gick till skogen och lekte kurragömma tillsammans. När man får vara i fred om man är arg. När en kompis kramar. När någon leker med mig. När man får krama en kompis. När man hjälper en kompis att bygga en trädkoja och leka olika lekar. Rörelseaktiviteter. Att lära sig.”

Verksamhetskulturen i gruppen utvärderas tillsammans med barnen. Barnens tankar kartläggs med hjälp av barnets självbedömningsmaterial eller på annat sätt som lämpar sig för barnet. Frågorna i självbedömningsmaterialet syftar till att fånga barnets upplevelser av händelser i

förskolan, gemenskapens välbefinnande och eventuell mobbning i gruppen. De teman som kommer fram i självbedömningarna kan diskuteras vidare tillsammans i gruppen.

Barnens svar på frågan Vad önskar du av en vuxen på daghemmet?:

”Att en vuxen hjälper om man ramlar ute eller om någon knuffas. Att få öva på hantverk. Hjälp med att skriva och med förskoleuppgifter. Bra undervisning. Hjälp med vänskaper och att lösa bråk. Tillräckligt ofta utevistelse. Hjälp och ömhet. Mycket mat. Mycket vänskap. Fina ord. Kramar. Trevlig samvaro. Rättigheter. Att vuxna tar hand om barnen. Trygghet. Att bry sig om andra. Hjälp i nödsituationer. Att ha det roligt med en vuxen. Att få komma i famnen om man är ledsen.”

Det gemensamma välbefinnandet byggs i samarbete med elevvårdspersonalen. Det finns en gemensam plan för att förebygga och ingripa i mobbning och trakasserier samt en likabehandlings- och jämställdhetsplan.

I Åbos förskoleundervisning används gemensamma ordningsregler. Dessa kan vid behov kompletteras inom enheterna och grupperna. Ordningsreglerna är uppgjorda för att alla ska ha det bra och känna sig trygga i förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken. Ordningsreglerna gäller all verksamhet och alla personer inom förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken, samt personer som vistas på förskole- och småbarnspedagogikens område. Ordningsreglerna är i kraft också på vägen till och från förskoleundervisningen. Ordningsreglerna diskuteras med barnen och personalen varje år. Man kan vid behov komplettera dessa ordningsregler i enheterna och grupperna.

<p>Jag tar hänsyn till andra Jag talar vänligt och artigt med andra. Jag ger alla arbets- och lek ro. Jag följer goda bordsskick. Jag retar eller skadar inte andra. Om jag märker mobbning, berättar jag det för en vuxen.</p>	<p>Jag tar hand om gemensamma saker och miljön Jag tar hand om leksaker, spel och böcker tillsammans med andra. Jag lär mig att lägga tillbaka saker på sin plats efter användning. Jag hjälper till att hålla gemensamma utrymmen snygga. Jag slänger skräp där det hör hemma. Om något går sönder berättar jag det för en vuxen.</p>
<p>Att ta med egna saker Att ta med egna saker avtalas separat med en vuxen. Farliga föremål eller ämnen får inte tas med till daghemmet eller förskolan.</p>	<p>Deltagande i förskolan och anmälan om frånvaro Man kommer till förskolan i början av förskolans dag. Frånvaro ska anmälas till barnets grupp.</p>

Förskolans ordningsregler

3.2. Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Med lärmiljöer i förskoleundervisningen avses de lokaler, platser, redskap, grupper och förfaringsätt som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter. De ska ge möjligheter till lek, kreativa lösningar och mångsidig analys av olika företeelser med hjälp av aktiverande arbetssätt som motiverar barnen.

Lärmiljöerna ska utvecklas utgående från den värdegrund, syn på lärande och de mål för utvecklandet av verksamhetskulturen som fastställs i föreliggande grunder. Utöver det ska barnens kunskaper, intressen och individuella behov samt principerna för förskoleundervisningen som beskrivs i Principer för förskoleundervisningen beaktas. Lärmiljöerna⁶² ska vara trygga och hälsosamma. De ska också ge barnen möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär. Lärmiljöerna ska utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga och så att de är tillgängliga och ljusa, rena och trivsamma och att inomhusluften är av god kvalitet.

Lärmiljöerna ska utvecklas så att de främjar kommunikation och kollaborativt kunskapsskapande. Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt skapar en trygg pedagogisk miljö där man respekterar varandra. Mångsidiga lärmiljöer stödjer barnens aktivitet och sunda självkänsla, utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig samt ökar jämlikheten. Barnen

62 Statsrådets förordning (422/2012) 4 §

ska vara med och utforma lärmiljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Det stödjer barnens delaktighet och ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen i enlighet med inkluderande principer.

Som lärmiljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Också informations- och kommunikationsteknik ska användas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i förskoleundervisningen. De möjligheter som erbjuds av olika samarbetspartner, såsom biblioteks-, kultur- och idrottsväsendet, ska också utnyttjas. Barnens egna leksaker, informations- och kommunikationsteknisk utrustning och andra redskap kan användas enligt överenskommelse med vårdnadshavarna. Målet är att lärmiljöerna utgör ett helhetsbetonat lärlandskap som uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbo är lärmiljöerna i förskoleundervisningen mångsidiga, flexibla och i ständig utveckling. De omfattar såväl daghemmets inomhus- och utomhusmiljöer som närmiljön och stadens breda utbud av kulturella, idrottsliga och pedagogiska resurser. Förskoleundervisningen tar till vara möjligheter som erbjuds av lokala aktörer, såsom motionsservicens center, museer, konst- och kulturinstitutioner samt andra samhällsresurser. Undervisningen kan organiseras såväl inne som ute, med fokus på att lärandet kan ske överallt.

Barnen inkluderas aktivt i utformningen av lärmiljöerna. Genom pedagogisk dokumentation synliggörs deras tankar, intressen och lärande, vilket i sin tur ger vägledning för vidare planering. Lärmiljöerna formas och anpassas under läsårets gång utifrån barnens behov, utveckling och initiativ.

Lärmiljöerna ska också spegla den språkliga och kulturella mångfald som finns i barnens vardag. Barnens och familjernas olika bakgrunder synliggörs genom till exempel val av leksaker, bilder, böcker och språk i miljön. En inkluderande lärmiljö främjar delaktighet, respekt och ett öppet förhållningssätt till mångfald. Det stärker varje barns känsla av att vara värdefull – oberoende av exempelvis språklig eller kulturell bakgrund, funktionsvariation, familjesituation eller andra individuella förutsättningar.

Mångfald i lärandet: varje barn får möjlighet att utforska, upptäcka och växa.

3.3. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Målet med samarbetet är att förskoleundervisningen, annan småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stödjer barnets utveckling och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska vara systematiskt. Samarbetet ska utvecklas och utvärderas tillsammans under ledning av utbildningsanordnaren.

Samarbete inom förskoleundervisningen

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och förfaringssätten under de olika etapperna av lärtigen. Genom att utarbeta och utveckla läroplanerna i samarbete mellan personalen i förskoleundervisningen, den övriga småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen främjas kvaliteten inom småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har möjlighet att bekanta sig med varandras verksamhet och lärmiljöer också i praktiken. För att stödja barnens lärande och deltagande i förskoleundervisning ska undervisnings- och stödmetoderna vara enhetliga.

Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta med personalen inom välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster för att stödja barnens välbefinnande, växande och lärande. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning samt praxis inom förskolans elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. Genom samarbete mellan och aktörer i närmiljön främjas att lärmiljöerna är mångsidiga. Samverkan med andra öppnar barnets lärmiljöer mot samhället och världen utanför.

Samarbete inom personalen är nödvändigt med tanke på en välmående arbetsgemenskap och för undervisningens kvalitet. Samtidigt fungerar samarbetet mellan de vuxna i förskolan som en bra modell för barnen. Att stärka barnens samarbetsförmåga är ett av de mest centrala målen i förskoleundervisningen. Olika samarbetsformer och smågruppsarbete ska användas inom förskoleundervisningen. Barnen ska uppmuntras och stödjas till att verka som medlemmar i en grupp och att utveckla sin samarbetsförmåga. Barnens åsikter ska höras⁶³ på ett för dem lämpligt sätt när verksamheten planeras, genomförs och utvärderas.

Samarbete med vårdnadshavarna

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utveckla samarbetet med vårdnadshavarna. Utgångspunkten för samarbetet är att bygga upp förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt mellan parterna. Samarbetet förutsätter initiativförmåga av förskoleundervisningens personal och att de har personlig kommunikation med vårdnadshavarna. Samarbetet ska ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Olika kommunikationsmedel ska användas i samarbetet och vid behov används en tolk eller språkassistent. Samarbetet med vårdnadshavarna ska också ge möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan.

Vårdnadshavarnas erfarenheter gällande sitt barns tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med vårdnadshavarna om familjens och förskolans värden, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas i undervisningen och vid uppgörandet av den plan som eventuellt utarbetas skilt för varje barns lärande. Vårdnadshavarna ska ges tillfällen att bekanta sig med och delta i sitt barns förskoledag. För samtal med vårdnadshavarna ska reserveras tillräckligt med tid. Vårdnadshavarnas språk- och kulturkunskaper och annan sakkunskap kan utnyttjas i förskoleundervisningen.

Personalen inom förskoleundervisningen ska diskutera med vårdnadshavarna om hur barnens utveckling och lärande framskrider. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när ett barn behöver stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisning. Vårdnadshavarna ska

⁶³ Lag om grundläggande utbildning 47 a §

få information om hur transporter och elevvård, och övriga tjänster inom småbarnspedagogiken som barnet utöver förskoleundervisningen har möjlighet till, ordnas under förskoleundervisningen. Respons från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, olika former av stöd och verksamhetskulturen utvecklas.

Samarbete vid övergångarna

Övergången från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskolan och från förskolan till skolan är viktiga skeden i barnets liv. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för att utvecklas och lära sig. Förfaringssätten vid övergångarna ska vara planmässiga. Det är viktigt att det i de lokala planerna för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning finns en enhetlig linje för förfaringssätt i samband med övergångarna. Förfaringssätten ska utvärderas och utvecklas genom samarbete bland personalen. Respons från vårdnadshavarna ska också beaktas.

Utbildningsanordnaren ska skapa sådana samarbets- och informationsrutiner att barnens övergång från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt och stödjer barnens utveckling, lärande och välbefinnande. Information som är nödvändig för att ordna undervisningen, stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisningen samt elevvården överförs när barnet övergår från ett verksamhetsställe till ett annat eller från ett utbildningsstadium till följande. Överföringen av information ska följa gällande lagar⁶⁴. Vid övergångarna och i synnerhet vid beslut om att inleda förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen vid en avvikande tidpunkt ska man även utnyttja den sakkunskap som tidigare och framtida lärare har om barnets utveckling och lärande.

När ett barn börjar i förskolan och skolan ska man diskutera med barnet och vårdnadshavaren om mål, uppdrag och förfaringssätt. Målet är att barnen och vårdnadshavarna bekantar sig med lärmiljöerna, verksamheten och personalen i förskole- och nybörjarundervisningen innan undervisningen inleds. Barn och vårdnadshavare till barn som övergår till den grundläggande utbildningen ska informeras om morgon- och eftermiddagsverksamheten i den grundläggande utbildningen.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbo genomförs sektoröverskridande samarbete alltid vid behov. Samarbetet med välfärdsområdet planeras, utvärderas och utvecklas i stadens och välfärdsområdets gemensamma styrgrupp för elevvård. Regionala elevvårdsgrupper inom förskoleundervisningen möjliggör att det sektoröverskridande samarbetet förverkligas på områdesnivå. Det individuella elevvårdsarbetet och elevvårdssamarbetet beskrivs mer ingående i Åbo stads elevvårdsplan samt i dess bilaga som gäller förskoleundervisningen.

För överföring av information finns en gemensam anvisning med den grundläggande utbildningen, och dess aktualitet ses över årligen. Innan skolstart får vårdnadshavarna information om skolans morgon- och eftermiddagsverksamhet. Vid behov deltar personal från barnets kommande verksamhetsställe i överföringsmöten.

Lärare i förskoleundervisning och i nybörjarundervisningen (åk 1) samarbetar regelbundet. Varje förskoleenhet har en utsedd samarbetsskola. I september ordnas ett gemensamt regionalt möte där årets samarbete planeras tillsammans. Målet är att genomföra minst två gemensamma aktiviteter under läsåret. Exempel på samarbetsformer är gemensamma evenemang, besök och fadderklassverksamhet. Därutöver ordnar skolorna besöksdagar för blivande förstaklassister i maj.

De konkreta planerna för samarbetet mellan förskole- och nybörjarundervisningen dokumenteras i gruppens pedagogiska verksamhetsplan. Samarbetet utvärderas årligen i samband med uppföljningen av läsårsplanerna. De regionala träffarna möjliggör planering, utveckling och utvärdering av samarbetet mellan förskola och skola.

Vårdnadshavare och barn erbjuds möjlighet att bekanta sig med förskoleplatsen innan verksamheten inleds. Vid verksamhetsårets början ordnar enheterna ett föräldramöte, där innehållet i läroplanen och läsårsplanen samt praktiska arrangemang i förskoleundervisningen presenteras. Under läsåret hålls regelbunden kontakt med vårdnadshavarna, som uppmuntras till en aktiv dialog. Vid behov används tolkning i samarbetet med vårdnadshavare. Möjlighet att utvärdera verksamheten ges genom en kundundersökning.

Överföring av information är viktig både vid övergången från småbarnspedagogik till förskola och från förskola till grundskola. Vid behov kan informationsöverföringen stärkas genom särskilda överföringsmöten.

4. Principer för förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen ska följa de allmänna målen för förskoleundervisningen och målen för verksamhetskulturen.

4.1. Mångsidiga arbetssätt

Handledd och spontan lek samt åskådliggörande arbetssätt som främjar barnens aktivitet och kreativitet utgör en väsentlig del av förskolans verksamhet. Valet och användningen av arbetssätt ska styras av förskoleundervisningens uppdrag och mål och av barnens behov, förutsättningar och intressen. Barnens utveckling och lärande och utvecklingen av deras mångsidiga kompetens och sociala färdigheter ska stödjas genom användning av mångsidiga arbetssätt.

Arbetssätten i förskoleundervisningen är både verktyg och föremål för lärandet - färdigheter som utvecklas småningom och som barnen behöver under sin lärstig. Därför är det viktigt att läraren uppmuntrar barnen att pröva och använda olika arbetssätt i grupper, parvis och självständigt. Barnen ska få delta i planeringen av verksamheten och valet av arbetssätt och utföra olika slag av arbetsuppgifter. Det främjar barnens delaktighet i vardagen och stödjer utvecklingen av barnens förmåga att ta initiativ och ansvar. Lärandet främjas av att barnen är med och funderar över arbetets målsättningar och att de vet vad som förväntas av dem. De gjorda valen och slutresultaten utvärderas tillsammans.

När barnen leker lär de sig och gestaltar världen. Därför är lek i olika former central i förskoleundervisningen. Upplevelsebaserade och aktiverande arbetssätt ger barnen upplevelser och stärker deras motivation att lära sig. Målet är att barnen använder alla sina sinnen, rör på sig, utvecklar sitt minne och sin fantasi och njuter av att komma till insikt. Som stöd för lärandet och för att stödja utvecklandet av kollaborativa arbetssätt används olika slags spel. Vid gemensamt arbete ska barnen uppmuntras att fråga, undra, utforska, dra slutsatser och lösa problem samt att arbeta målinriktat mot det gemensamma målet. Barnen ska också ges möjligheter att experimentera och arbeta självständigt.

Användningen av mångsidiga arbetssätt förutsätter att lärmiljöerna i tillräcklig omfattning innehåller material, audiovisuella hjälpmedel och redskap som lämpar sig för lek och lärande samt möjligheter att använda informations- och kommunikationsteknik. Fungerande lärmiljöer ger möjligheter till att differentiera barnens arbete. Upplevelser av att lyckas och uppmuntrande respons bidrar till att utveckla en positiv självkänsla hos barnen. Målet är att barnens vilja att försöka och att lära sig stärks och att de förlitar sig på sin förmåga att lära sig nya saker.

Arbetssätten i förskolan ska utvecklas tillsammans utgående från personalens självvärdering och responsen från barnen och vårdnadshavarna.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbo väljs arbetssätt utifrån barnens intressen och målen i förskolans läroplan. Grupperna planerar och utvärderar sina arbetssätt utgående från barnens och gruppens behov, och dokumenterar dem i gruppens pedagogiska verksamhetsplan.

Barnen tar del av mångsidiga arbetssätt och lär sig att fungera i grupper av olika storlekar. För att säkerställa att varje barn kan lära sig och utvecklas på ett ändamålsenligt sätt, differentieras undervisningen utifrån barnens behov, förutsättningar och intressen. Arbetssätten utvärderas och utvecklas kontinuerligt baserat på observationer och barnens behov.

Tre barn och en vuxen ritar och målar tillsammans

4.2. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Utvärderingen⁶⁵ utgör en viktig del av förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen har utvärderingen två syften: den används som hjälp för att planera och utveckla undervisningen och för att stödja varje barns utveckling, lärande och välbefinnande. Utvärderingen är en helhet bestående av observation, dokumentation, evaluerings slutsatser och respons, som utöver lärarna även den övriga personalen inom förskoleundervisningen samt barnet och barnets vårdnadshavare ska delta i.

Förskoleundervisningens uppdrag⁶⁶ är att tillsammans med vårdnadshavarna skapa gynnsamma förutsättningar för barnet att utvecklas och lära sig. För att undervisningen ska vara målinriktad och stödja barnets utveckling förutsätts att läraren får information om barnens tidigare uppväxtmiljö, utveckling, lärande och intressen. Centrala informationskällor är barnens vårdnadshavare, tidigare personal inom småbarnspedagogik och barnen själva. Läraren inom förskoleundervisning ska använda information om barnet i planeringen av förskolegruppens verksamhet. En plan för barnets lärande i förskoleundervisningen kan användas som hjälp vid planeringen.

Läraren ska följa upp⁶⁷ varje barns utveckling och lärande under förskoleåret genom att följa upp barnets arbete, beteende och hur lärandet framskrider inom olika kunskaps- och färdighetsområden. Uppföljningen ska basera sig på kontinuerlig observation och mångsidig dokumentation. Barnens alster och egna erfarenheter ska utgöra en del av dokumentationen och utvärderingen. Också vårdnadshavarnas iakttagelser av sitt barns lärande och välbefinnande är viktiga. Läraren ska utgående från uppföljningsinformationen och den utvärdering som baserar sig på den anpassa undervisningen och lärmiljöerna.

Läraren och den övriga personal som handleder barnen ska varje dag ge uppmuntrande respons till barnen om deras styrkor och lärande. Den dokumentation som finns används så att alla barn kan observera sina framsteg. När barnen bli varse sin egen utveckling utvecklar de en positiv uppfattning om sig själva som lärande individer. Det är viktigt att vårdnadshavarna ofta får respons⁶⁸ om sitt barns arbete, beteende och lärande, så att de för sin del kan stödja sitt barn.

65 Lag om grundläggande utbildning 22 § och Förordning om grundläggande utbildning 14 §

66 Statsrådets förordning (422/2012) 5 §

67 Lag om grundläggande utbildning 22 §

68 Förordning om grundläggande utbildning 10 §

Förskoleundervisningen ska utveckla barnens förutsättningar för självvärdering⁶⁹. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt egen åsikt lyckats med och vad de skulle vilja lära sig i fortsättningen. Läraren ska också uppmuntra barnen att fundera över hur gemensamma uppgifter lyckats. Självvärderingsförmågan som småningom utvecklas under barnens lärtid, utgör en del av förmågan att lära sig.

När barnet börjar i första klass är det viktigt att läraren har tillgång till nödvändiga uppgifter om varje barns arbete, utveckling och lärande i förskolan. Det förutsätter samarbete mellan förskolan, skolpersonalen, vårdnadshavarna och barnen. Utbildningsanordnaren har rätt att trots sekretessbestämmelserna få och lämna sådana uppgifter som är nödvändiga med tanke på barnets undervisning. I kapitel 5 föreskrivs om överföring av information i anknytning till stöd. Utbildningsanordnaren bär ansvar för att utveckla fungerande praxis för övergångarna. Vid överföring av information ska gällande bestämmelser iakttas⁷⁰.

Ett villkor för att kunna upprätthålla och utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen är att undervisningspersonalen målmedvetet genomför självvärdering. Lärarna ska använda utvärderingsinformation och dokumentation om barnets utveckling och lärande för pedagogisk planering och för att utveckla förskoleundervisningen. Respons från barnen och vårdnadshavarna ska beaktas för att utveckla verksamheten.

När läsåret avslutas kan barnen ges ett intyg⁷¹ över deltagande i förskoleundervisningen. Intyget ges på begäran av vårdnadshavaren. I intyget antecknas intygets namn, vem som ordnat förskoleundervisningen, skolans/daghemmets namn, barnets namn och personbeteckning samt datum för när intyget ges. På betygen skall finnas en anteckning om att de är utformade i enlighet med de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014. Intyget kan innehålla en allmän beskrivning av förskoleundervisningen. Intyget ska inte innehålla beskrivningar av barnets personlighet, lärande eller arbetssätt.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

Undervisningen i förskolan planeras med utgångspunkt i den information som finns om barnet från tidigare småbarnspedagogisk verksamhet – till exempel barnets individuella plan och eventuella stödinsatser. För att följa upp barnets utveckling och lärande under förskoleåret använder personalen systematiska observationer och dokumentation i vardagens olika situationer. Genom att vara närvarande och lyhörd får personalen en mångsidig bild av barnets styrkor, intressen, lärande och behov.

Barnen får själva reflektera över sitt lärande genom att göra en självvärdering med hjälp av materialet *Barnets självbedömning*, både i början och slutet av året. Vid behov kan även andra bedömningsverktyg användas för att komplettera bilden av barnets utveckling och lärande.

Information som samlas in via kundrespons och enkäter inom småbarnspedagogiken används aktivt för att utveckla och förbättra verksamheten. I de kommunala enheterna används särskilda bedömningsverktyg som **Utvecklande respons** och **Valssi** för att stödja reflektion och kvalitetsutveckling.

När förskoleåret avslutas får barnet ett intyg för deltagandet i förskoleundervisningen.

69 Lag om grundläggande utbildning 22 §

70 Lag om grundläggande utbildning 40 § och 41 §

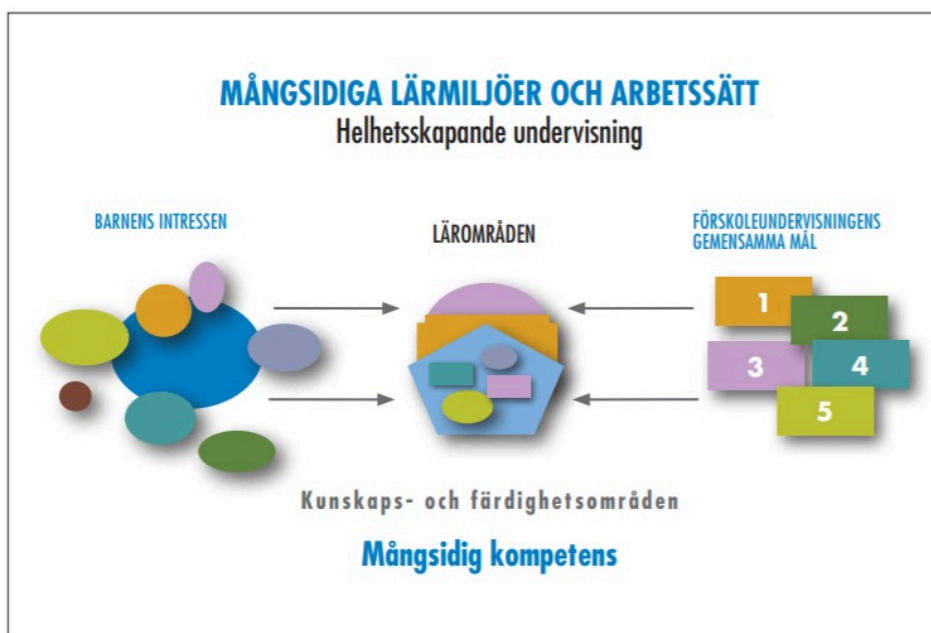
71 Lag om grundläggande utbildning 22 §

4.3. Gemensamma mål för undervisningen och lärområden

Undervisningen i förskolan ska vara helhetskapande och bestå av lärområden av olika omfattning som genomförs på olika sätt. Lärområdena ska genomföras utgående från barnens intressen och de gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel. De gemensamma målen baserar sig på mål inom olika kunskaps- och färdighetsområden som är väsentliga i förskolan och på målen för mångsidig kompetens. De gemensamma målen är mål som ska styra lärarens arbete.

Målet för undervisning som genomförs som lärområden är att stödja barnets utveckling och välbefinnande samt att erbjuda dem en mångsidig grund för sin kompetensutveckling. Leken och andra för barn naturliga sätt att arbeta och lära sig ska ligga som grund för lärande och all verksamhet. Hur lång tid som används för varje lärområde och hur de genomförs varierar beroende på ämnesområdet, situationen och på hur barnens lärande framskrider. Barnen ska under lärarens ledning delta i planeringen av lärområdena och i utvärderingen av genomförandet. Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och de får arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärområdena är att erbjuda barnen nya och inspirerande lärupplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Undervisningen och undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska planeras och genomföras enligt gruppens behov. Barnen ska ges stöd på ett förebyggande och systematiskt sätt.

De gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel är uppdelade i fem helheter. Varje helhet innehåller mål som har både didaktiska och pedagogiska syften som hör samman med varandra. När man skapar förskoleundervisningens lärområden ska målen och innehållet i helheterna kombineras på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt.

Mina många uttrycksformer

Barnens förutsättningar för lärande, sociala färdigheter och positiva självbild stärks när de lär sig att strukturera omvärlden. Den förmågan utvecklas när barnen får utforska, tolka och öva att uttrycka sig och världen på olika sätt. Det stödjer också utvecklingen av deras koncentrations- och självregleringsförmåga. Förskoleundervisningen uppdrag är att utveckla barnens uttrycksförmåga

genom träning av grundläggande färdigheter i att uttrycka sig genom **musik, bildkonst, slöjd samt verbalt och kroppsligt**. När barnen får bekanta sig med olika kultur- och uttrycksformer stärks deras förmåga att delta och påverka och multilitteraciteten utvecklas. Användningen av olika uttrycksformer i förskolans vardag och fest ger möjligheter att lyfta fram den kulturella mångfalden och glädjas över den.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

I förskoleundervisningen ska barnen uppmuntras och stödjas i att använda olika uttrycksformer. Undervisningen ska planeras så att barnen får upplevelser av konst och erfarenheter av en kreativ process bestående av planering, genomförande och utvärdering. Verksamheten ska utgå från barnens förmågor, iakttagelser och upplevelser. Barnen ska uppmuntras att berätta om sina idéer, sitt arbete och om sina olika erfarenheter i anknytning till dem. Slutprodukterna granskas tillsammans och de gemensamma produkterna ska synas i lärmiljöerna. När barnen uttrycker sig och när arbetet dokumenteras ska det finnas tillgång till många olika slags material, verktyg och redskap. Kulturutbudet och lärmiljöerna i den närmaste omgivningen ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen.

Detaljerade mål

Den **musikaliska verksamheten** i förskolan ska vara mångsidig och multisensorisk. Målet är att stärka barnens musikintresse och förhållande till musiken. Barnen ska ges möjlighet att upptäcka sina egna musikaliska färdigheter med hjälp av sång, dans, rörelser och genom att spela och skapa egen musik. Barnen ska få lära sig sånger och bekanta sig med olika musikstilar och instrument. Man leker, experimenterar och improviserar med musik. Tillsammans med barnen iakttar man ljudnivå, ljudlängd, ljudstyrka och klangfärger i det musikaliska utövandet. Undervisningen ska ge barnen erfarenheter av att tillsammans göra musik.

I förskoleundervisningen ska barnen öva sig att **slöjda** och att använda olika arbetsredskap. Barnens intresse för slöjd ska väckas. Barnen får pröva på att använda både hårda och mjuka material och lära sig de tekniker och basfärdigheter som behövs i användningen. De ska uppmuntras att planera och skapa olika slöjdarbeten tillsammans med andra inom ramen för sin fantasi och sina färdigheter. Barnen ska också planera och tillverka ett mera omfattande slöjdarbete under lärarens handledning. Lokala hantverkstraditioner eller traditioner som anknyter till barnens bakgrund kan utnyttjas i arbetet.

Utvecklingen av barnens **visuella tänkande och visuella uttryck** ska stödjas i förskoleundervisningen genom att barnen får skapa, tolka och bedöma olika bilder. Undervisningsinnehållet planeras utgående från barnens erfarenhetsvärld och intressen. Barnen ska uppmuntras att skapa bilder på olika sätt, med olika verktyg och material. Förmågan att skapa bilder tränas multisensoriskt, till exempel genom att måla, bygga och skapa mediepresentationer. Utöver de bilder barnen själva producerar ska man också tillsammans studera konstverk, mediebilder, formgivning av föremål och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska uppmuntras att tolka och beskriva sina tankar om de visuella budskapen. Bilder granskas med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig muntligt och kroppsligt** med hjälp av lek och olika övningar. Målet är att barnen får erfarenheter av hur man kan leka och kommunicera på olika sätt med språket och kroppen. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt med hjälp av olika uttrycksformer. Ramsor, dikter och barnlitteratur utnyttjas i undervisningen. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av gemensamt planerade processer. Som uttrycksformer kan användas dramaverksamhet, ordkonst eller dans.

Språkens rika värld

Språket är för barnen både ett föremål och ett verktyg för lärandet. I förskoleåldern blir språket allt mera ett verktyg för tänkande, uttryck och kommunikation, som barnen använder för att strukturera sin vardag och forma sin världsbild. Förskoleundervisningen uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens **språkliga färdigheter** från en allmän uppfattning om språkets betydelse mot en mera detaljerad förståelse av språkets strukturer och form. Det centrala

är att väcka barnens intresse och nyfikenhet för talat språk och för att läsa och skriva. Språkexempel och positiv respons har stor betydelse för lärandet. Att tolka och producera olika slags texter muntligt och med hjälp av olika kommunikationsmedel är en del av den multilitteracitet och den mångsidiga kompetens i informations- och kommunikationsteknik som småningom utvecklas. Barnens språkliga och kulturella mångfald ska uppmärksammas och respekteras och dess kontinuitet stödjars i förskoleundervisningen. Att ge akt på olika språk stödjer språkmedvetenheten och utvecklingen av mångsidig kompetens med avseende på kulturella färdigheter och kommunikationsförmåga.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Målet i förskoleundervisningen är att främja barnens språkliga utveckling och kommunikationsfärdigheter samt stärka deras intresse för språk och kultur. Utvecklingen av barnens språkliga medvetenhet främjas av språklekar och -ramsor och genom att barnen får bekanta sig med talat och skrivet språk på ett mångsidigt sätt. Barnens begynnande läs- och skrivfärdighet ska stödjars med hjälp av lekar och aktiverande övningar. Undervisningen och lärmiljöerna ska planeras så att de ger barnen goda möjligheter att iaktta, utforska och experimentera med talat och skrivet språk och att bredda sitt ordförråd. I förskoleundervisningen stöder läraren varje barn i att utveckla sina färdigheter i undervisningsspråket. Utöver undervisningsspråket ska man i förskoleundervisningen också uppmärksamma andra språk. Det är viktigt att barn som har ett annat modersmål än undervisningsspråket får mycket stöd så att deras kunskaper i undervisningsspråket utvecklas och att de samtidigt upplever att de språk de talar hemma är viktiga och värdefulla. I undervisningen ska man beakta att barnen kan tillägna sig flera olika språk samtidigt.

Detaljerade mål

Utvecklingen av barnens kunskaper i **svenska/finska/samiska/teckenspråk** ska stödjars på olika sätt i förskoleundervisningen.

Undervisningen ska ge barnen möjligheter att öva sig att lyssna och tala i olika situationer. De ska uppmuntras att berätta och diskutera, att leva sig in i, förstå och minnas det de hör. Tillsammans med läraren funderar barnen över ords betydelse och leker med ord. Gemensamma diskussioner utvecklar barnens förmåga att fråga, dra slutsatser och bedöma det de hör. Barnen ska inspireras att skapa berättelser och ges möjlighet att öva sig genom till exempel drama, egna berättelser och sagor, även digitala.

Barnen ska få lyssna till olika texter och diskutera dem tillsammans. Det hjälper dem att förstå betydelsen av att läsa. Lärarens exempel och olika övningar ger barnen erfarenheter av hur tal kan omvandlas till skrivet språk och skrivet språk till tal. Man undersöker tillsammans skrivet och talat språk. Barnen ska göras uppmärksamma på att talet kan indelas i mindre enheter, såsom ord, stavelser och ljud.

Utvecklingen av barnens begynnande läsfärdighet ska stödjars genom att de ges möjligheter att skriva på ett lekfullt sätt och att producera egna texter med hjälp av digitala verktyg. Barnen ska inspireras att tillsammans och på egen hand känna igen och producera bokstäver, ord och texter på olika sätt utgående från sin förmåga och sitt intresse i för dem relevanta sammanhang.

Barnlitteratur ska användas på ett mångsidigt sätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att undersöka och läsa olika slags texter enligt sin förmåga och att berätta eller på olika sätt uttrycka vad de hört eller läst.

Utvecklingen av barnens finmotorik och barnens förmåga att gestalta rum och riktningar ska stödjars med hjälp av olika lekar och övningar. Barnen ska lära sig ett ändamålsenligt penngrepp och att använda tangentbord och andra digitala verktyg för sitt skrivande.

I förskoleundervisningen ska man tillsammans iaktta **olika språk** för att stödja barnens språkliga färdigheter. I synnerhet granskas de språk som talas i barngruppen och i närmiljön. På det viset stöds barnens språkmedvetenhet och utvecklingen av de egna språkliga och kulturella identiteterna. Samtidigt väcker man barnens intresse för både rikedom och det intressanta med olika språk och kulturer i omvärlden. I undervisningen kan till exempel sånger, lekar och tecken på olika språk användas.

Jag och vår gemenskap

När barnen växer blir deras revir större. Utöver det egna hemmets traditioner, regler, värderingar och synsätt möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka barnens förmåga att förstå och komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle. Lärområdet ska behandlas ur ett **historiskt och samhälleligt perspektiv samt ur ett etiskt och livsåskådningsmässigt perspektiv**. Genom att fundera över närmiljöns historia och aktuella frågor riktas barnens intresse mot samhällsfrågor. Att reflektera över etiska val i vardagen, utveckla sina emotionella färdigheter och att träna konstruktivt beteende stärker barnens sociala färdigheter. Att bekanta sig med seder och bruk, religioner och andra åskådningar i närmiljön i kombination med andra övergripande mål stödjer utvecklingen av barnens kulturella och sociala färdigheter samt mångsidig kompetens med avseende på tänkande och lärande. Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavarna och vara lyhörd för varje familjs bakgrund, synsätt och värderingar.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Målet är att stärka barnens intresse för samhällelig verksamhet, i synnerhet i närmiljön, och att stärka barnens delaktighet i sin verksamhetsmiljö. Barnen ska göras uppmärksamma på nuet och ges möjligheter att leva sig in i händelser och situationer i det förflutna. Undervisningen ska stödja barnens förmåga till etiskt bemötande och tänkande samt utvecklingen av emotionella färdigheter. Under lärarens ledning ska barnen bekanta sig såväl med sin egen som med andra åskådningar och religioner som finns representerade i den egna barngruppen eller i närmiljön, och med seder och bruk som kännetecknar dem-. Barnen ska uppmuntras att fråga och ges utrymme att fundera och undra. Lämpliga arbetssätt är diskussioner och metoder som ger barnen möjlighet att leva sig in i olika situationer.

Detaljerade mål

Tillsammans med barnen bekantar man sig med en person eller ett objekt i närmiljön ur ett **historiskt** perspektiv. Ämnet behandlas på ett åskådligt sätt genom att använda flera sinnen och olika uttrycksformer. Också andra historiska händelser, personer, kulturer och kulturarv som intresserar barnen kan tas upp i undervisningen. Som informationskällor kan man använda personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen samt vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv. Också olika festtraditioner, berättelser, traditionella lekar och sånger kan användas i undervisningen.

Barnens intresse för **samhällsfrågor** ska väckas med hjälp av diskussioner om aktuella frågor i närmiljön och samhället som intresserar barnen. Tillsammans med barnen bekantar man sig med medier och prövar att producera media på ett lekfullt sätt. Tillsammans med barnen diskuterar man och ifrågasätter sanningsenligheten i medieutbudet. I undervisningen bekantar man sig med barnens rättigheter utgående från FN:s konvention om barnets rättigheter. Regler för förskolegruppen skapas och utvecklas tillsammans med barnen. Samtidigt lär man barnen att förstå att reglerna i samhället är avtal mellan människor. Närmiljön utnyttjas så att barnen har möjlighet att på riktigt delta och påverka.

Förskoleundervisningen ska innehålla gemensam **etisk fostran**. Den ska kopplas till barnens vardag och verkliga situationer som är förknippade med känslor och etiska val. Barnen ska få hjälp med att lära sig identifiera sina känslor, handla vänligt och ansvarsfullt och att lösa konfliktsituationer som uppstår mellan barnen på ett konstruktivt sätt. Tillsammans med barnen funderar man över vänskap och respekt för andra, glädje och rädsla, könsrelaterade antaganden och hur man skiljer mellan rätt och fel. Naturliga arbetssätt för etisk fostran är förutom gemensamma diskussioner till exempel rollekar, sagor och medieberättelser. Undervisningsmaterial och -program som utarbetats för att främja barns sociala och emotionella färdigheter utnyttjas i undervisningen.

Inom **åskådningsfostran** bekantar man sig tillsammans med de religioner och åskådningar som förekommer i barngruppen. Åskådningar som inte har någon religiös anknytning granskas vid sidan av övriga åskådningar. Åskådningsfostran kopplas ihop med vardagliga företeelser, fester och aktuella händelser som har religiös eller konfessionell innebörd. Målet är att hjälpa barnen att förstå och respektera både sina egna och andra barns och familjers olika konfessionella traditioner

och sedvänjor samt uppfattningar som hänger ihop med dem. Barnen ska uppmuntras att fundera över olika livsfrågor i samverkan med andra. Samtidigt stärks deras förmåga att förstå ord och begrepp som anknyter till religioner och åskådningar. I undervisningen kan man dra nytta av exempelvis besök av gäster och evenemang i närmiljön.

Jag utforskar min omgivning

Barnens omvärld – den närbelägna naturen och den byggda miljön samt de övriga lärmiljöerna i förskolan – erbjuder gott om material för barnens lärande. När det gäller träning av barnens **matematiska färdigheter** och **teknologi- och miljöfostran** är det särskilt viktigt att undervisningen knyts till barnens erfarenhetsvärld och omvärld. Att strukturera och beskriva sina iakttagelser, upplevelser och kunskaper som gäller omvärlden hjälper barnen att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och att förstå och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande och intresse för matematik. Den ska också stärka barnens naturkännedom och förhållande till naturen och göra dem bekanta med vardagsteknik. I förskolan bekantar sig barnen med undersökande lärande genom att iakttä och utforska omgivningen och genom att experimentera och dra slutsatser.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Förskoleundervisningen ska stärka grunden för barnens matematiska tänkande och för matematiskt lärande. Barnen ska uppmuntras att upptäcka matematiken i vardagen och omgivningen. Undervisningen ska ge möjligheter att utveckla förståelse för begreppen tal, förändring och tid samt nivå och rymd och att utveckla mätkunskaper. Målet för undervisningen är att erbjuda barn som befinner sig i olika stadier av det matematiska tänkandet glädje över insikt och lärande.

Undervisningen ska omfatta iakttagelser i naturen. Utvecklingen av barnens känsla för miljön och deras förhållande till naturen stöds genom att barnen får röra sig i naturen och utforska den. Barnen ska också uppmuntras att iakttä hurudan teknik som finns i omgivningen och att testa egna lösningar.

Man bekantar sig med undersökande arbetssätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och att gemensamt söka svar på dem. Barnen ska lära sig att jämföra, klassificera och sortera information utgående från observationer eller mätningar. De ska uppmuntras att dra slutsatser och hitta lösningar på vardagliga problem och att testa olika lösningar. I undervisningen ska barnen öva sig att dokumentera med olika verktyg och att presentera resultat på olika sätt.

Detaljerade mål

Barnen sporras att utveckla sina **matematiska färdigheter** med hjälp av aktiverande övningar, genom lek och med hjälp av olika sinnen i olika lärmiljöer. I undervisningen bekantar man sig tillsammans med matematiken och dess delområden på ett åskådligt sätt.

Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska observationer i olika vardagliga situationer med hjälp av att läraren beskriver och sätter ord på företeelserna. Barnen ska få öva sig att presentera sina observationer med hjälp av bilder och olika redskap. Undervisningen planeras så att barnen har gott om möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter. Undervisningen ska även omfatta lekar och uppgifter som utvecklar minnet. Barnen ska också uppmuntras att dra slutsatser och söka lösningar på problemlösningssuppgifter som anknyter till omvärlden.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska mångsidigt stödjas genom lek och övningar. Barnen ska uppmuntras att observera antal i omgivningen och att enligt sin förmåga kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Antalen jämförs och förändringen av antal undersöks med hjälp av praktiska exempel. Undervisningen ska i synnerhet fästa vikt vid utvecklingen av barnens förmåga att se och räkna upp talföljder.

Barnens förmåga att uppfatta nivå och läge ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska till exempel med hjälp av rörelselekar uppmuntras att undersöka och testa två- och tredimensionalitet och lära sig plats- och jämförelsebegrepp, såsom framför, uppe och varannan. För att stärka

barnens geometriska tänkande ges barnen möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Under lärarens ledning får barnen bekanta sig med former i omgivningen och öva sig att benämna dem.

I förskoleundervisningen ska barnen pröva på att mäta både med kroppen och med olika redskap. I undervisningen tränas tidsbegrepp såsom ibland, i går och i morse. Man funderar tillsammans på tidsföljder till exempel genom att observera dygnstider.

I undervisningen ska bland annat lekar, spel och berättelser samt informations- och kommunikationsteknik utnyttjas.

Miljöfostran i förskoleundervisningen ska ge barnen naturupplevelser och möjlighet att utforska och bekanta sig med växter, djur och naturfenomen. Omgivningen iakttas med olika sinnen och med hjälp av audiovisuella hjälpmedel. Undervisningen kan också innehålla mindre experiment. Man diskuterar observationerna och övar sig att klassificera information från sina observationer. Samtidigt övar barnen sig att använda begrepp som anknyter till naturen, att dra slutsatser och funderar över orsakssammanhang. Barnens kunskap om naturen utnyttjas i undervisningen. Man övar tillsammans att skaffa information om sådant som intresserar barnen. Man bekantar sig med naturskydd i undervisningen för att lägga grund för en hållbar livsstil. Barnen ska lära sig att värna om sin miljö och trivseln i miljön.

Man ger tillsammans med barnen akt på **tekniska lösningar** i vardagen, deras egenskaper och hur de fungerar. I undervisningen framhålls att teknik är resultatet av människans kreativitet. Barnen får bekanta sig med teknik genom att hitta på, pyssla och själva bygga olika konstruktioner och lösningar med olika material. Barnen ska uppmuntras att beskriva sina lösningar. Utöver redskapen i lärmiljöerna kan man till exempel använda barnens egna leksaker i undervisningen och fundera över hur de fungerar.

Jag växer och utvecklas

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen ingår i den mångsidiga kompetens som är målet för förskoleundervisningen. Barnen behöver erfarenheter, information och reflektion för att småningom utveckla uppskattning för och färdigheter inom detta område. I förskoleundervisningen närmar man sig lärområdet ur **motions-, kost-, konsument-, hälso- och säkerhetsperspektiv**. Förskoleundervisningens uppdrag är att lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa, välbefinnande och fysisk aktivitet samt att utveckla barnens hälso- och säkerhetskompetens. Vidare ska förskoleundervisningen främja kost-, konsumtions och hygienvanor som hör samman med en hållbar livsstil.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Barnen ska få mångsidiga erfarenheter av rörelse och börja förstå sambandet mellan fysisk aktivitet, välbefinnande och hälsa. Undervisningen ska ge barnen möjligheter att utveckla sina motoriska och sociala färdigheter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla de perceptionsmotoriska färdigheterna som är viktiga med tanke på barnens allmänna förutsättningar för lärande. Tillsammans med barnen bekantar man sig med hälsosam kost och funderar över dess betydelse. Barnen får lära sig måttlig konsumtion. Undervisningen ska ta upp hälsorelaterade faktorer och stödja barnens förmåga att sköta sin hälsa. Barnen ska få information om hur man rör sig tryggt i närmiljön och i lärmiljöerna i förskolan.

Detaljerade mål

Målet i förskoleundervisningen är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Med hjälp av rörelse och lekar utvecklas barnens förmåga att fungera tillsammans med andra. Samtidigt stärks deras kroppskontroll och förmågan att uppfatta sin kropp och dess olika delar i förhållande till det omgivande rummet, den använda tiden och kraften. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges möjligheter att frivilligt röra på sig både inomhus och utomhus. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen sporras att röra på sig också på fritiden i olika lokaler och i olika förhållanden utomhus.

Grundläggande motoriska färdigheter som behövs i vardagen tränas mångsidigt och regelbundet i olika miljöer i förskoleundervisningen. Sådana färdigheter är balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Barnen får träna balans med hjälp av lekar där de övar att bromsa och finta eller genom att leka på en teknikbana. Rörelseförmågan främjas genom övningar

där barnen ska rulla, klättra, springa och hoppa. Förmågan att hantera redskap tränas genom att barnen får knuffa och dra och använda olika redskap och bollar på olika sätt. Barnen ska dessutom inspireras att träna sin finmotorik med hjälp av till exempel spel och lekar som utvecklar fingerfärdighet och precision. Målet är att undervisningen ger alla barn möjligheter att delta och att lyckas och att den stödjer barnens välbefinnande och funktionsförmåga.

I förskoleundervisningen ska måltidssituationen utnyttjas som en hälsofrämjande lärmiljö som utvecklar barnens **kunskaper om mat**. Måltidssituationerna görs så trivsamma som möjligt och barnen får lära sig ett gott bordsskick. Utöver den finländska matkulturen och de finländska sederna, bekantar man sig även med någon annan matkultur genom att utnyttja hemmens sakkunskap.

Man ska tillsammans med barnen undersöka reklam som riktas till barnen och fundera över betydelsen av **måttlig konsumtion**. Till exempel tolkningar av konsumtion och reklam som kommer till uttryck i barnens lekar och teckningar kan fungera som grund för konsumentfostran i förskolan.

Barnen får lära sig förstå betydelsen av att röra på sig, att vila och att ha goda människorelationer för **välbefinnandet och hälsan**. Tillsammans med barnen funderar man över hälsa och sjukdomar och orsakerna till dem samt över människans möjligheter att påverka sin fysiska hälsa och sitt psykiska välbefinnande. Man diskuterar goda människorelationer och vilken betydelse de har för det psykiska välbefinnandet. Barnen övar i vardagliga situationer att umgås med kompisar, ta hänsyn till andra, identifiera och behärska känslor. Tillsammans med barnen diskuterar man sömn och rörelse och funderar över hur de inverkar på att man varje dag är pigg och mår bra. I undervisningen ska man söka information om hygien och som en del av vardagen i förskolan övas grundläggande färdigheter i anslutning till hygien.

Barnen ska i förskolan få information om sin rätt till ett **tryggt** liv, respektfullt bemötande och integritet. Man ger tillsammans akt på och funderar över de vanligaste fysiska och psykiska risksituationerna i vardagen och i lärmiljöerna i förskolan. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp vid behov och att handla tryggt i de vanligaste vardagliga situationerna. Barnen ska uppmuntras att be om hjälp av en vuxen i problemsituationer i förskolan och om de upplever mobbning samt att berätta om sina bekymmer. I undervisningen tränas reglerna för hur man rör sig i trafiken och vistas tryggt i informations- och kommunikationstekniska miljöer på ett för åldern lämpligt sätt.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbo samarbetar förskoleundervisningen med lokala aktörer, och dessa samarbeten kan utnyttjas i planeringen av alla lärområden inom förskolans helhetsundervisning.

Stadens TOP-keskus stöder planeringen av digitala lärmiljöer samt det pedagogiska användandet av digitala verktyg. Vid planeringen av undervisningen kan webbplatsen vakadigi-bloggen användas. Där finns idéer för hur digitala verktyg kan användas med barn i olika åldrar och inom olika lärområden.

Förskolebarnens kulturföstran förverkligas genom helheten *Småfolkets konststig*, vars innehåll uppdateras årligen och finns tillgängligt på [taidepolku-bloggen](#). Innehållet planeras och genomförs tillsammans med Barnkulturcentret Färi, Åbo filharmoniska orkester, Åbo stadsteater, Åbo stadsbibliotek samt museer vid Åbo museicentral. Målet är att varje barn under sitt förskoleår får möjlighet att bekanta sig med minst två lokala kulturinstitutioner. Dessutom bekantar sig barnen med bibliotekstjänster antingen genom en biblioteksintroduktion eller ett resande bibliotek i form av en "bokresväska".

Förskolan i Åbo främjar att barnens dagliga rörelsebehov enligt de nationella rekommendationerna uppfylls. Rekommendationerna anger att barn i småbarnspedagogik och förskola bör röra på sig minst två timmar per dag. Längre stillasittande perioder (över en timme) ska undvikas och även kortare perioder av stillasittande ska brytas. Särskild uppmärksamhet riktas till barn som rör sig mindre eller är i behov av särskilt stöd. Inom den kommunala verksamheten stöds den planerade fysiska aktiviteten av enhetens rörelsekoordinator. Åbos motionservice erbjuder avgiftsfria motionsutrymmen och ordnar prova-på-verksamhet inom olika grenar samt andra evenemang. Möjligheter till rörelse samt idéer för verksamheten i förskola och småbarnspedagogik samlas i rörelseåret-bloggen.

Förskolan i Åbo inkluderar även simundervisning. Information om arrangemangen för simundervisningen inom den kommunala förskolan ges till enheterna i början av verksamhetsperioden.

STEAM Turku är en vetenskaps- och teknologistig som riktar sig till barn och unga i olika åldrar. Idéer för vetenskaps- och teknologifostran hittas i materialbanken på webbplatsen: [STEAM Turku | Turku.fi](#).

4.4. Preciseringar gällande språk och kultur

All förskoleundervisning ska följa samma allmänna mål för fostran och lärande som fastställs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter ska beaktas i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningens mål är att stödja utvecklingen av varje barns språkliga och kulturella identiteter och lära barnen att respektera olika språk och kulturer. Ett särskilt mål är att stödja språkfärdigheterna hos två- och flerspråkiga barn.

Enligt lagen om grundläggande utbildningen är undervisningsspråket i förskoleundervisningen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Undervisningsspråket kan också vara något annat språk, om det inte äventyrar möjligheterna att uppnå målen i läroplansgrunderna. I en särskild grupp kan förskoleundervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk⁷². Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument ska finnas tillgängliga på undervisningsspråket enligt vad som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

Annan språklig och kulturell bakgrund i förskoleundervisningen

*Förskoleundervisningen för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner. Man kan i undervisningen dra nytta av närmiljön och samarbeta med vårdnadshavarna och det samiska samfundet. Förskoleundervisningen kan ordnas på samiska eller som tvåspråkig språkbadsundervisning.*

När förskoleundervisningen ges på något av de tre samiska språken, är dess särskilda mål att stärka förmågan att förstå och använda samiska. Målet är att öka barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska.

*Det särskilda målet för förskoleundervisningen för **romska barn** är att stärka barnens identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur. Utöver det ska tvåspråkighet stödjas i samarbete med barnens familjer. Barnen ska i mån av möjlighet ges undervisning i romani. I undervisningen i romani ska barnen bekanta sig med det romska språket och den romska kulturen, deras ordförråd utvidgas och de ska uppmuntras att använda språket i olika kommunikationssituationer.*

*Förskoleundervisning för **teckenspråkiga barn** genomförs i första hand i en skild grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Målet för förskoleundervisningen för teckenspråkiga är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identitet genom att ge dem möjlighet att tillägna sig teckenspråk.*

Målet är också att stärka kunskaperna i det svenska eller finska teckenspråket och teckenförrådet samt att sporra barnen att använda teckenspråk och öka deras förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer.

I förskoleundervisningen ska **barn med annat modersmål och flerspråkiga barn** få mångsidigt stöd för sin språkutveckling och för utvecklingen av sin identitet och självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas med en målinriktad och språkmedveten undervisning och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Undervisning i barnens eget/egna modersmål erbjuds i mån av möjlighet. Om kommunen ordnar förberedande undervisning, kan barn med invandrarbakgrund delta i den. Om barnet kan följa förskoleundervisningen, kan det övergå till förskoleundervisning redan innan den förberedande undervisningen har avslutats⁷³.

Förskoleundervisning på två språk

Målet för förskoleundervisning på två språk är att utnyttja barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda en mångsidigare språkfostran än i normal förskoleundervisning. Undervisningen ska erbjuda inspirerande språkinläringssituationer som lägger grund för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö utvecklar barnens språkmedvetenhet. Barnens två- eller flerspråkiga språkidentitet ska stödjas och de ska ges möjlighet att använda och lära sig språken på ett aktiverande och lekfullt sätt. I förskoleundervisning som ordnas på ovannämnda sätt möts också olika kulturer som medvetet tas upp och diskuteras på ett naturligt sätt.

I mindre omfattande förskoleundervisning på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språket. I omfattande förskoleundervisning på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en tvåspråkig miljö och att förutom på undervisningsspråket också lära sig på ett annat språk.

Undervisning på två språk kan genomföras på många sätt. Gemensamt för alla sätt är att språken inte endast är föremål för undervisning och lärande, utan att de används i undervisningen av lärområdena och i förskolans vardag.

Omfattande förskoleundervisning på två språk

Tidigt fullständigt språkbud i de inhemska språken i förskoleundervisningen

Språkbud på svenska kan ordnas i finskspråkig förskoleundervisning och språkbud på finska kan ordnas i svenskspråkig förskoleundervisning. Utöver det kan språkbud på samiska ordnas i såväl finsk- som svenskspråkig förskoleundervisning. Tidigt fullständigt språkbud i de inhemska språken är ett program som börjar i förskoleundervisningen och fortsätter till den grundläggande utbildningens slut. Undervisningsspråket i förskolan och i skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Förskoleundervisningen ska huvudsakligen ske på språkbudsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Språkbudsläraren ska konsekvent använda enbart språkbudsspråket. Barnen ska spöras att använda språkbudsspråket mångsidigt, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med både undervisningsspråkets kultur och kulturen i det andra inhemska språket eller samisk kultur. Målet med språkbud i de inhemska språken är att ge barnen färdigheter att fortsätta studera på både undervisningsspråket och det andra inhemska språket eller samiska. Genom samarbete mellan förskolan och den framtida språkbudsskolan säkerställs att skolan har tillräcklig information om i vilket stadium av språkutvecklingen de barn som börjar skolan befinner sig i.

Annan omfattande förskoleundervisning på två språk

I annan omfattande förskoleundervisning på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen.

---

⁷³ Lag om grundläggande utbildning 5 § (1707/2009) och Förordning om grundläggande utbildning 3 § (309/2021)

Verksamheten ska planeras så att olika språkgrupper får behövligt stöd för sitt lärande. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i undervisningen. Sådana barn hänvisas i allmänhet till förberedande undervisning, om sådan finns.

I förskoleundervisning på två språk ska verksamheten planeras så att undervisningen bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av lärarens språkbruk och barnens aktiviteter. Om möjligt använder var och en lärare endast ett av de båda språken aktivt. Barnen ska spöras att använda språken mångsidigt. Barnen får också bekanta sig med de kulturer som anknyter till undervisningsspråken. Målet är att de får färdigheter att fortsätta studera på båda språken. Det här ställer krav på lärmiljöerna och förutsätter samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen då barnen övergår till den grundläggande utbildningen.

Mindre omfattande förskoleundervisning på två språk

Språkberikad förskoleundervisning

Med språkberikad förskoleundervisning avses här förskoleundervisning, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språkberikad förskoleundervisning ger naturliga möjligheter att lyfta fram flerspråkighet och kulturell mångfald i förskolans vardag och verksamhetskultur. Målet är att barnen är både språkinlärare och språkanvändare. Målet kan vara att övergå till språkberikad, eller annan grundläggande utbildning på två språk.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

För att stödja en språkmedveten verksamhet används **SpråkPeda**-materialet i Åbos förskoleundervisning. Det har tagits fram för att möta småbarnspedagogikens behov av att utveckla språkmedvetna arbetsätt och för att stödja lärandet i svenska, särskilt hos flerspråkiga barn. *SpråkPeda* är ett verktyg som utvecklats inom projektet *Opettajana monikielisessä ja -kulttuurisessa yhteiskunnassa* vid Åbo universitet våren 2019, med finansiering från undervisnings- och kulturministeriet.

Språkpeda-materialet består av tre delar

- att utvärdera och utveckla lärmiljön ur ett språkmedvetet perspektiv
- att i samarbete med vårdnadshavarna kartlägga barnets språkliga värld
- att följa upp utvecklingen av barnets färdigheter i svenska.

I början av förskoleåret kartläggs barnets språkmiljö med hjälp av Språkpeda-verktygets blankett *Barnets språkliga värld*. Det är en blankett som fylls i tillsammans med vårdnadshavaren och ger en helhetsbild av vilka språk som är närvarande i barnets liv – i familjen, på fritiden och i förskoleverksamheten. Vårdnadshavaren markerar vilka språk barnet använder i olika sammanhang, och personalen fyller i den del som gäller förskoleundervisningen. Diskussionen kring barnets språkliga miljö ger värdefull insikt i vilka språk som behöver stärkas och hur detta kan göras, till exempel genom samtal, högläsning, aktiviteter eller medieanvändning.

Det är viktigt att komma ihåg att språkfärdigheter förändras över tid, och därför ger utvärderingarna endast en ögonblicksbild som behöver följas upp kontinuerligt.

Åbo stad har tagit fram en guide för språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik, som även kan användas i förskolan. Guiden innehåller praktiska anvisningar för hur undervisningen kan organiseras.

5. Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Förskoleundervisning av hög kvalitet lägger grunden för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter i anknytning till lärande eller deltagande i förskoleundervisning ska förebyggas till exempel med hjälp av mångsidiga arbetssätt och pedagogiska metoder, flexibel gruppindelning samt samarbete mellan lärarna och med den övriga personalen. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och det enskilda barnets behov.

Utbildningsanordnaren ska säkerställa undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande⁷⁴ som en del av all verksamhet inom förskoleundervisningen. I förskolegruppen och på verksamhetsstället ska lärmiljöerna utformas så att de lämpar sig för alla barn. I det praktiska genomförandet av undervisningen ska barnens olika förutsättningar att lära sig beaktas.

I detta kapitel föreskrivs om stödet för lärande och skolgång i enlighet med lagen om grundläggande utbildning⁷⁵. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan används benämningen stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning i stället för stöd för lärande och skolgång. För den plats där förskoleundervisning ordnas används i huvudsak begreppet verksamhetsställe för förskoleundervisning och i stället för elevspecifika stödåtgärder används benämningen barnspecifika stödåtgärder.

5.1. Barnets rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Ett barn som har svårigheter att delta i undervisningen har rätt att få gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder till stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisningen⁷⁶. Gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder ska ordnas i enlighet med inkluderande principer. Gruppsspecifika stödformer som inleds tillräckligt tidigt stöder barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Om de gruppsspecifika stödformerna inte är tillräckliga ska barnspecifika stödåtgärder planeras, ordnas och beslutas om i enlighet med barnets bästa och utan dröjsmål. När barnets bästa utreds ska barnets åsikter beaktas i alla frågor som gäller barnet. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till barnets ålder och utveckling. I kapitel 5.2 föreskrivs om de gruppsspecifika stödformerna och i kapitel 5.3 om de barnspecifika stödåtgärderna.

I lärsplanen ska man beskriva hur de gruppsspecifika stödformerna planeras, genomförs och utvärderas. Dessutom ska man beskriva strukturerna, tillvägagångssätten, arbets- och ansvarsfördelningen, det yrkes- och sektorsövergripande samarbetet och samarbetet med vårdnadshavarna i samband med ordnandet av stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisningen.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbo utgör en inkluderande verksamhetskultur och en högklassig förskoleundervisning grunden för hur stöd ordnas för barn inom den svenskspråkiga förskoleundervisningen. Varje barn ses som en betydelsefull och aktiv medlem i gruppen. I undervisningen beaktas både hela barngruppens

⁷⁴ Lag om grundläggande utbildning 20 b § (1090/2024)

⁷⁵ Lag om grundläggande utbildning 4 a kap.

⁷⁶ Lag om grundläggande utbildning 20 a §

och varje enskilt barns styrkor, förutsättningar och behov. Alla barn har rätt till en trygg och stödjande lärmiljö där de får möjlighet att utvecklas, må bra och få det stöd de behöver.

Stödet planeras och genomförs som en naturlig del av den dagliga verksamheten i barnets egen förskoleenhet. Genom flexibla undervisningsarrangemang och stödformer som utgår från gruppens och barnets aktuella behov, ges varje barn möjlighet att vara delaktig i gruppens gemenskap och aktiviteter. På så sätt kan man också förebygga behovet av mer omfattande stöd i ett senare skede.

I Åbo ansvarar enhetschefen för att stödet för barnens lärande och delaktighet förverkligas inom den egna enheten. Enhetens läsårsplan utarbetas av enhetschefen och godkänns enligt stadens förvaltningsstadga. Planen beskriver hur stödet planeras, genomförs och följs upp i enlighet med lokala riktlinjer och rutiner.

Läsårsplanen kompletteras med varje grupps pedagogiska verksamhetsplan, där det konkretiseras hur stödet ordnas i den dagliga verksamheten. Gruppens lärare ansvarar för att planen utarbetas och att den tar hänsyn till både gruppens och enskilda barns behov. Den pedagogiska verksamhetsplanen fungerar som ett verktyg för att säkerställa att alla barn får det stöd de behöver i rätt tid och i rätt form. Stödet för lärande och delaktighet bygger på ett flexibelt och barncentrerat arbetssätt, där tillgängliga resurser används på ett ändamålsenligt sätt. Barnets bästa står alltid i centrum när stödinsatser planeras och genomförs.

Enhetschefen har ett övergripande ansvar för att leda och samordna arbetet med att skapa fungerande strukturer för stöd i förskoleundervisningen. Det innebär att enhetschefen ansvarar för planering, organisering, uppföljning och utveckling av undervisningsarrangemang som främjar alla barns möjligheter till lärande och delaktighet. I detta ingår att leda den pedagogiska verksamheten, handleda personalen i deras arbete samt att följa upp och observera den dagliga verksamheten som en del av det pedagogiska ledarskapet. Enhetschefen ansvarar också för att resurserna inom förskolan fördelas på ett ändamålsenligt sätt och för att säkerställa att personalen har den kompetens som krävs för att möta barnens olika behov.

Personalen i förskoleundervisningen har en central roll i att skapa en inkluderande lärmiljö där varje barn ges möjlighet att delta utifrån sina individuella förutsättningar. Genom att kontinuerligt observera, dokumentera och analysera både gruppens och enskilda barns utveckling, lärande och välbefinnande, kan undervisningen planeras och genomföras så att den svarar mot både gruppens och barnens individuella behov. Pedagogisk sakkunskap och ett mångprofessionellt samarbete utgör grunden för att utforma flexibla undervisningsarrangemang som stärker barnens lärandeförutsättningar. I detta arbete kan personalen även uppmärksamma behov av stöd i gruppen eller hos enskilda barn. All personal medverkar utifrån sin roll och kompetens i bedömning och kartläggning av stödbehov.

Den enhetsvisa specialläraren inom småbarnspedagogik bidrar med sin sakkunskap i planering och genomförande av stödinsatser, samt fungerar som stöd för personalen i det dagliga arbetet. Vid behov kan även områdesspeciallärare konsulteras. Speciallärarna stöder verksamheten i mer omfattande eller komplexa stödprocesser, samt bidrar i utformningen av stödåtgärder i samarbete med personalen. Bedömning av ett barns behov av barnspecifikt stöd görs alltid i samarbete med specialläraren och, vid behov, andra sakkunniga.

5.1.1. Principer för att ordna stöd

Målet med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, grupp-specifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder är att säkerställa att alla barn har möjlighet att lära sig och fungera i en grupp i enlighet med målen för förskoleundervisningen. Syftet med stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning⁷⁷ är att möjliggöra barnens rätt att få undervisning som tar hänsyn till deras behov och deras rätt att delta i förskoleundervisning.

. I förskoleundervisningen ska man se till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. På det sättet stöder man barnens positiva uppfattning om sig själva.

Mångsidig respons och information om lärandet ska systematiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset synliggörs lärandet för barnen och hur lärandet framskrider. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning innebär dels lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna, dels lösningar som tillgodoser barnens individuella behov. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid digital och fysisk tillgänglighet samt vid att förebygga och identifiera svårigheter i lärande i ett tidigt skede.

Med svårigheter i lärande avses till exempel svårigheter när det gäller språkliga färdigheter, läs- och skrivfärdigheter och utveckling av matematiska färdigheter. Svårigheter i lärande kan också höra samman med motoriska och perceptuella utmaningar. Förutom i lärandet kan ett barn ha svårigheter på grund av utmaningar i sociala relationer, reglering av känslor, uppmärksamhet eller beteende.

Med hjälp av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande ska barngruppens behov beaktas så att målen för förskoleundervisningen kan uppnås⁷⁸. till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande. Med undervisningsarrangemang som utgår från gruppens behov och med grupp-specifika stödformer främjar man alla barns lärande, delaktighet och engagemang i förskolegemenskapen. Genom undervisningsarrangemang och grupp-specifika stödformer som ges i rätt tid är målet att göra det möjligt för varje barn att delta i gruppens gemensamma verksamhet.

Barnet har rätt till barnspecifika stödåtgärder⁸⁰ om barnet trots undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och grupp-specifika stödformer har svårt att lära sig och delta i förskoleundervisningen. En ska inledas när en lärare eller speciallärare inom förskoleundervisningen lägger märke till att undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och de grupp-specifika stödformerna är otillräckliga för att stödja barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Också annan personal, elevvårdstjänsternas personal eller vårdnadshavaren kan ta initiativ till en bedömning av behovet av stödåtgärder. I kapitel 5.3.1 föreskrivs närmare om bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder.

Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning som ges i en förskolegrupp bildar en helhet med elevvården. Tillsammans främjar de förutom lärande och deltagande även barnens delaktighet och engagemang i gruppen. Med hjälp av elevvården ska man främja och upprätthålla barnens lärande, psykiska och fysiska hälsa samt sociala välbefinnande. Elevvården genomförs i första hand som gemensam elevvård och den är en central form av stöd för deltagande i förskoleundervisningen. Med den gemensamma elevvården påverkar man i första hand hela gemenskapens verksamhetskultur. Det är viktigt att bygga upp en gemenskapsfrämjande verksamhetskultur för att barnens olika behov ska kunna tillgodoses på ett effektivt sätt. I lagen om elev- och studerandevård⁸¹ föreskrivs om rätten att få elevvårdstjänster inom ramen för den individuella elevvården samt om de anställdas skyldighet att kontakta elevvårdstjänsterna. I kapitel 6 föreskrivs närmare om elevvården.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

Varje förskoledag är viktig. Förskoleundervisningen är en viktig fas i barnets utveckling, eftersom den lägger grunden för framtida lärande och välmående. Närvaron för barn i förskoleundervisningen följs upp regelbundet i alla enheter. För att stödja närvaro och följa upp

78 RP 114/2024 rd: Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning och till lagar som har samband med den, s. 82–83

80 Lag om grundläggande utbildning 20 a §

81 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013)

frånvaro har Åbo stad utarbetat en särskild handlingsmodell. Denna modell beskrivs i Åbo stads elevvårdsplan, bilaga om förskoleundervisning .

Regelbundet deltagande i förskoleundervisningen är avgörande för barnets lärande, sociala färdigheter och allmänna välbefinnande.

- Hög frånvaro kan påverka möjligheten att genomföra det stöd som planerats för barnet.
- Vårdnadshavaren meddelar barnets grupp om frånvaro. Vid frånvaro som överstiger fem dagar fylls en frånvar oanmälan i till enhetschefen.
- Gränserna för frånvaro baserar sig på forskning, styrning från undervisnings- och kulturministeriet och är enhetliga med den grundläggande undervisningen i Åbo.

I Åbo följer man upp barnens deltagande i förskoleundervisningen och ingriper i frånvaro enligt modellen som beskrivs nedan.

Att hantera frånvaro

Tidigt ingripande:

- Frånvaro som väcker oro, oanmäld frånvaro och upprepade förseningar utreds omedelbart i samarbete mellan hem och förskola.

Vid 70 timmar frånvaro (10 %):

- Frånvaron diskuteras med vårdnadshavarna och barnet.
- Vid behov sker samarbete med elevvårdspersonal.

Vid 140 timmar frånvaro (20 %):

- Frånvaron diskuteras med vårdnadshavarna och barnet.
- Samarbete med elevvårdspersonal sker inom den yrkesövergripande expertgruppen.

Varje barns situation beaktas individuellt när frånvarogränserna överskrids, och orsakerna till frånvaron granskas. Samtidigt utreds frånvarons inverkan på lärandet och eventuellt behov av ytterligare stöd kartläggs.

Observera:

- Vid frånvaro som överskrider fem dagar meddelas enhetschefen.
- Systematisk uppföljning av frånvaro i eVaka innan höstlov, före utgången av januari och mars månad

5.1.2. Kontinuerligt stöd från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen

För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Behovet av stöd har ofta upptäckts redan innan barnet inleder förskoleundervisningen. När barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen ska nödvändiga uppgifter som gäller ordnandet av undervisningen överföras trots skyldigheten att iaktta sekretess⁸². Det är viktigt att information också överförs när barnet byter grupp eller verksamhetsställe eller när barnet övergår till förskoleundervisning som ordnas av en annan

utbildningsanordnare. Utbildningsanordnarna har ansvar för att skapa och utveckla smidiga rutiner för överföring av information.

Samarbete med förskoleundervisningen, småbarnspedagogiken och vårdnadshavaren tryggar kontinuiteten i barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskoleundervisningen och om åtgärdernas inverkan ska användas i förskoleundervisningen. Om barnet inom småbarnspedagogiken haft hjälpmedel, om barnet fått tolkningstjänster, barnspecifik assistenttjänst eller om barnet regelbundet eller på heltid fått undervisning av en speciallärare i en mindre grupp kan man vid övergången till förskoleundervisningen bedöma behovet av barnspecifika stödåtgärder och planera genomförandet av stödet utan att först ge gruppsspecifika stödformer.

När det gäller småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen ska eventuellt stöd samordnas med stödet inom förskoleundervisningen och antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Om barnet utöver förskoleundervisningen också använder andra tjänster inom småbarnspedagogiken ska personalen inom förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets lärande och deltagande i förskoleundervisning.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

När ett barn övergår från småbarnspedagogik till förskoleundervisning, eller flyttar från en förskoleenhet till en annan, överförs barnets pedagogiska dokument via eVaka-systemet. Om eVaka inte används, ansvarar enhetschefen för att barnets pedagogiska dokument överlämnas till den nya förskoleenheten. Vid behov kan informationsöverföringen stärkas genom individuella överföringsmöten med vårdnadshavarens samtycke.

Vid övergången till den grundläggande utbildningen utgör den information som samlats under förskoleåret grunden för att planera det förebyggande stödet. Den ger en bild av barnets förutsättningar för lärande och skolgång samt eventuella behov av stöd. Från både den avlämnande förskoleenheten och den mottagande skolan utses ansvariga personer för informationsöverföringen.

Vid övergången från förskola till skola ordnas ett möte där gruppens lärare representerar förskolan och berättar hur undervisningen har organiserats för att stödja lärandet samt vilka stödformer som använts i gruppen. Vid behov deltar även specialläraren. Förskoleenheten kan också erbjuda skolans speciallärare möjlighet att besöka gruppen för att bekanta sig med förskolans arbetssätt inför skolstarten.

Om barnet har fått individuellt riktade stödåtgärder i förskolan sker ett fördjupat samarbete med barnet, vårdnadshavarna och grundskolan. Vid behov kan ett separat överföringsmöte ordnas med vårdnadshavarnas samtycke. Den information som är nödvändig för att kunna ordna undervisningen överförs mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. En gemensam anvisning för informationsöverföringen har utarbetats och dess aktualitet ses över årligen. Vid planeringen av informationsöverföringen beaktas också barnets kommande plats inom morgon- och eftermiddagsverksamheten. Denna samverkan koordineras av specialservicechefen inom den grundläggande utbildningen.

5.2. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande är en del av all verksamhet inom förskoleundervisningen⁸³. Gruppsspecifika stödformer ska ges som ett tillägg⁸⁴ till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande. Syftet med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer är att förebygga uppkomsten av större stödbehov genom att i gruppen tillämpa sådana undervisningsarrangemang och stödformer som gynnar flera barn. På detta sätt främjar man alla barns lika rätt till lärande och ser till att arrangemangen för att ordna undervisningen är lämpliga för barnen och att arrangemangen baserar sig på behoven av stöd för lärandet.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande utgör en central del av verksamhetskulturen och ger förutsättningar för alla barns delaktighet, lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Kompetensen hos lärarna och den övriga personalen, det yrkesövergripande samarbetet samt att utveckla och leda dessa utgör grunden för undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande.

Undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska planeras och genomföras lokalt och arrangemangen är direkt knutna till behoven i både förskolegruppen och hela förskolan. I kapitel 4.2 föreskrivs närmare om utvärderingen och utvecklingen av lärarnas pedagogiska arbete. Planeringen och utvärderingen av undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska ledas separat för varje verksamhetsställe och grupp.

Med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande avses till exempel att bilda undervisningsgrupperna på ett sådant sätt att läraren har möjlighet att beakta barngruppens behov och styrkor. Med undervisningsarrangemang avses också undervisning som tar hänsyn till barnens många olika behov och förutsättningar, såsom differentiering. Genom differentiering av undervisningen beaktas inte bara stödbehoven, utan även barn som kommit längre i sitt lärande och som då erbjuds fler utmaningar. Språkmedveten undervisning hör till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och den stöder barnens språkliga utveckling samt hjälper barnen att förstå och lära sig begrepp inom olika kunskaps- och färdighetsområden (se kapitel 4.3).

Arbetsätten och lärmiljöerna inom förskoleundervisningen ska utformas så att barnens rätt att lära sig och fungera i en kamratgrupp förverkligas med hänsyn till barnets bästa. I enlighet med förskoleundervisningens inkluderande värdegrund ska man vid planering och genomförande av pedagogiska arrangemang i första hand använda tillvägagångssätt där det stöd barnet behöver ges som en del av kamratgruppens verksamhet.

Pedagogiska arrangemang inbegriper dagliga aktiviteter och andra regelbundet återkommande aktiviteter samt att skapa en tydlig och förutsägbar dagsrytm för barnet. Sensitiva och tillgängliga sätt att samverka och kommunicera är en del av de pedagogiska lösningar som stöder förutsättningarna för lärande. Dessa kan vara kommunikationsmetoder som stöder och ersätter tal, såsom tecken, bilder eller olika tekniska lösningar. För att barnets behov ska bli tillgodosedda är det nödvändigt att personalen använder gemensamma och konsekventa pedagogiska arbetssätt och metoder samt olika former av differentiering

Strukturella arrangemang möjliggör att man enligt behov genomför pedagogiska arrangemang i gruppen. Till strukturella arrangemang hör arrangemang som främjar lokalernas tillgänglighet och som genomförs med hänsyn till behoven i barngruppen. Till strukturella arrangemang hör också att minska antalet barn i gruppen samt lösningar som gäller personalens dimensionering och/eller struktur så att målen för förskoleundervisningen kan uppnås i gruppen. I gruppen kan

83 Lag om grundläggande utbildning 20 b §

84 Lag om grundläggande utbildning 20 b §

till exempel assisterande gruppsspecifik personal arbeta. Utbildningsanordnaren svarar för att personalen har tillräcklig kompetens när det gäller att upptäcka behov av stöd och att genomföra stöd. Personalens kompetens kan bland annat stärkas med hjälp av fortbildning och konsultation som ges av en speciallärare.

Gruppsspecifika stödformer

I lagen om grundläggande utbildning definieras tre gruppsspecifika stödformer⁸⁵. De gruppsspecifika stödformerna är allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket och undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Gruppsspecifika stödformer ska tilldelas resurser och ges systematiskt som ett tillägg till undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Syftet med de gruppsspecifika stödformerna är att i ett tidigt skede och på ett förebyggande sätt tillgodose barnens många olika behov av stöd i gruppen. Stödformer i grupp möjliggör också kamratlärande, delaktighet och deltagande i förskoleundervisningens verksamhet. En förutsättning för att genomföra stödformerna är samarbete mellan läraren, specialläraren och den övriga personalen och att de tillsammans skapar en gemensam uppfattning om behoven av stöd i förskolegruppen och hos de barn som hör till gruppen.

Gruppsspecifika stödformer kräver ingen barnspecifik bedömning och inte heller en plan eller ett förvaltningsbeslut, utan de ska planeras som en del av förskoleundervisningens verksamhet⁸⁶. Utbildningsanordnaren ska se till att det finns tillräckliga resurser för att ordna gruppsspecifika stödformer enligt barnens behov. Gruppsspecifika stödformer ska planeras i läsårsplanen för förskoleundervisningen utifrån det kända behovet. De gruppsspecifika stödformerna preciseras under förskoleåret enligt de behov som framkommer i förskoleundervisningen.

Syftet med **allmän stödundervisning**⁸⁷ som ges av en lärare är att stödja barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen innebär allmän stödundervisning att verksamheten i förskolegruppen differentieras och den ges i huvudsak i flexibla mindre grupper med hänsyn till barnens behov av stöd. Allmän stödundervisning anknyter i första hand till lärområdena. Allmän stödundervisning ska ordnas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt och systematiskt och ges så ofta det behövs. Stödundervisningen kan också ges i förebyggande syfte och tillgodose barnens behov av stöd som beror på kortvarig sjukfrånvaro. Allmän stödundervisning ges i första hand av läraren som ansvarar för förskolegruppen. Allmän stödundervisning kan även ges av en annan lärare i form av samundervisning eller kompanjonundervisning. Samarbetet mellan lärarna är viktigt när den allmänna stödundervisningen planeras, genomförs och effekterna av den utvärderas.

Syftet med **stödundervisning i undervisningsspråket**⁸⁸ som ges av en lärare är att stärka barnens färdigheter i undervisningsspråket, vilket stöder barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Stödundervisning i undervisningsspråket är språkmedveten undervisning. Stödundervisning i undervisningsspråket ska ordnas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt och systematiskt enligt barnens behov så att så många barn som möjligt kan dra nytta av den. Stödundervisning i undervisningsspråket kan genomföras som samundervisning eller kompanjonundervisning. Stödundervisningen ges som en del av undervisningen i förskolan så ofta det behövs. Stödundervisning i undervisningsspråket ges i första hand av läraren som ansvarar för förskolegruppen. Stödundervisning i undervisningsspråket kan även ges av en annan lärare. Samarbetet mellan lärarna är viktigt när stödundervisningen i undervisningsspråket planeras, genomförs och effekterna av den utvärderas.

Med **undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning** avses undervisning som ges av en speciallärare, som bygger på specialpedagogisk kompetens och som stöder lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen. Med undervisning som ges av en speciallärare avses sådan undervisning som ges av en lärare som har behörighet som speciallärare. Undervisningen som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning

---

85 Lag om grundläggande utbildning 20 b §

86 RP 114/2024 rd, s. 61–62

87 Lag om grundläggande utbildning 20 b §

88 Lag om grundläggande utbildning 20 b §

ska fokusera på stödbehov och svårigheter som observerats på hela gruppens nivå och som kan åtgärdas genom stöd och undervisning av en speciallärare i form av samundervisning eller kompanjonundervisning. Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning ges till hela förskolegruppen, men den möjliggör också undervisning för mindre barngrupper. Gruppernas storlek ska baseras på det observerade behovet och grupperna ska bildas flexibelt.

Specialläraren kan också ge konsultation som riktar sig till läraren och den övriga personalen som arbetar i gruppen. Med konsultation avses att fråga råd och att undervisningspersonalen diskuterar med varandra för att hitta en lösning samt att en speciallärare ger råd till en lärare eller någon annan som hör till personalen i frågor som gäller barnen eller undervisningen. Konsultation av en speciallärare kan också gälla den undervisning som ges av specialläraren i förskolegruppen, och då stärker konsultationen till exempel lärarens och personalens kunskande, eller så kommer man överens om gemensamma principer för samundervisning och kompanjonundervisning.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbo fattas beslut om var förskolegrupper bildas vid enheterna i enlighet med stadens förvaltningsstadga. På enhetsnivå ansvarar enhetschefen för att organisera undervisningsarrangemang som stöder barnens lärande och delaktighet samt för hur resurser riktas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt. Vid bildandet av grupper beaktas information om barnens stödbehov, och vid behov sker samarbete med sakkunniga inom specialpedagogik.

Enhetschefen har ett övergripande ansvar för att leda utvecklingen av förskolans pedagogiska verksamhet, inklusive arbetet med stöd för lärande och delaktighet. Det innebär att enhetschefen planerar, följer upp och utvärderar undervisningsarrangemang i samarbete med personalen. Till uppdraget hör även att handleda personalen i det pedagogiska arbetet, observera verksamheten som en del av ledarskapet samt säkerställa att personalens kompetens motsvarar barnens behov.

Läraren i förskolegruppen har huvudansvar för planeringen och genomförandet av undervisningen i gruppen. Det innefattar att organisera verksamheten så att alla barn ges möjlighet att delta utifrån sina förutsättningar samt att dokumentera undervisningsarrangemangen i den pedagogiska verksamhetsplanen. Läraren ansvarar även för den allmänna stödundervisningen och samverkar vid behov med speciallärare eller andra sakkunniga. Undervisningen differentieras för att möta både gruppens och enskilda barns behov, och lärmiljöerna anpassas löpande för att främja utveckling, lärande och välbefinnande.

Barnskötare och övrig personal i gruppen deltar aktivt i det pedagogiska arbetet utifrån sin roll och kompetens. De har en viktig uppgift i att stödja barnets vardagliga lärande och trygghet, delta i planering och utvärdering samt uppmärksamma stödbehov. Personalens gemensamma arbete bidrar till att skapa en tillgänglig och inkluderande lärmiljö, där barnen ges förutsättningar att lyckas.

Stödinsatser organiseras flexibelt som en del av förskolans allmänna verksamhet. Dessa kan innefatta tillfälliga pedagogiska anpassningar, stödundervisning i undervisningsspråket samt stöd från speciallärare. Syftet är att stödja barn som tillfälligt eller mer varaktigt behöver extra stöd för att kunna delta i verksamheten. Åtgärderna utformas med fokus på att inkludera barnet i gruppens gemensamma aktiviteter.

Den enhetsvisa specialläraren inom småbarnspedagogiken stöder personalen i arbetet med att identifiera, planera och genomföra stödåtgärder. Specialläraren medverkar i undervisningen, samundervisar, erbjuder konsultation och bidrar med specialpedagogisk kompetens i kartläggning av behov och i uppföljningen av verksamheten. Vid behov kan även områdesspeciallärare konsulteras.

Alla vuxna i förskoleverksamheten är viktiga språkförebilder och arbetar språkmedvetet för att stödja barnens språkutveckling, oberoende av barnets modersmål. Ett varierat, lyhört och inkluderande arbetssätt stärker barnens delaktighet och känsla av att lyckas.

Personalens kompetens utvecklas fortlöpande genom intern handledning, kollegialt lärande och årligen erbjuden fortbildning. Arbetssätten för planering och genomförande av stöd grundar sig på gemensamma riktlinjer inom Åbo stads småbarnspedagogik och utvecklas kontinuerligt i dialog mellan verksamheterna och det specialpedagogiska stödet.

5.3. Barnspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana

Ett barn har rätt att få barnspecifika stödåtgärder⁸⁹ utan dröjsmål om de gruppsspecifika stödformerna är otillräckliga. Barnspecifika stödåtgärder ska ges utgående från det individuella behovet och regelbundet. Ett barn kan få flera barnspecifika stödåtgärder enligt sina stödbehov. I samband med barnspecifika stödåtgärder har barnet också rätt att få gruppsspecifika stödformer.

Barnspecifika stödåtgärder ska ordnas på basis av en bedömning av behovet av stöd och ett beslut om stöd med hänsyn till barnets bästa och i första hand på barnets eget verksamhetsställe för förskoleundervisning⁹⁰. Genomförandet av stödåtgärderna ska beskrivas i planen för genomförande av barnspecifikt stöd⁹¹.

Regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning genomförs i barnets förskolegrupp i samband med annan undervisning eller i smågrupp. Med regelbunden undervisning som ges av en speciallärare avses undervisning under en långvarig period, till exempel en termin eller ett läsår.

Barnets individuella behov är utgångspunkten för planeringen av undervisningen som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning i förskolegruppen. När undervisning av en speciallärare ges i smågrupper, avses med smågrupp en sådan förskolegrupp som har bildats för att genomföra barnspecifikt stöd och möjliggöra undervisning som ges av en speciallärare. Storleken på en smågrupp definieras lokalt. Undervisning som ges av en speciallärare som en barnspecifik stödåtgärd kan även genomföras som individuell undervisning om det är ändamålsenligt med tanke på barnets behov av stöd.

Undervisning som ges av en speciallärare i smågrupp ges på heltid. En smågrupp kan vara en specialgrupp eller en förskolegrupp med färre barn i vilken barnet deltar under den tid förskoleundervisningen pågår.

Med undervisning som ges av en speciallärare avses sådan undervisning som ges av en lärare som har behörighet som speciallärare.

Barnspecifika tolknings- och biträdestjänster samt hjälpmedel gör det möjligt för barnet att delta i undervisning i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan.

*Med **tolkningstjänster** avses tolkningstjänster som tillhandahålls genom teckenspråk eller andra kommunikationsmetoder. Rätt till tolkningstjänster har barn med hörselskada, synhörselskada eller talskada som behöver tjänsten för att kunna delta i förskoleundervisningen. Tolkningstjänsterna ska ordnas enligt barnets behov.*

Barnspecifika biträdestjänster blir aktuella när andra arrangemang till stöd för lärande och deltagande och en assisterande personalresurs inte stöder barnets jämlika deltagande i förskoleundervisningen. Ett barnspecifikt biträde stöder barnets deltagande i gruppens verksamhet tillsammans med den övriga personalen i gruppen. Under förskoleundervisningen kan biträdet också hjälpa andra barn så att läraren kan undervisa barnet med hänsyn till barnets individuella behov.

89 Lag om grundläggande utbildning 20 c § (1090/2024)

90 Lag om grundläggande utbildning 20 c §

91 Lag om grundläggande utbildning 20 e § (1090/2024)

Med **hjälpmedel** avses hjälpmedel som barnet behöver för att kunna delta i förskoleundervisningen och som stöder barnets möjligheter att lära sig och fungera i förskolegruppen i enlighet med målen för undervisningen. De hjälpmedel som krävs för deltagande i undervisningen ska ordnas enligt barnets behov och så att de finns tillgängliga för barnet i gruppen och individuellt. Hjälpmedlen är en del av undervisningsmaterialen. Det är viktigt att de personer som arbetar med barnet kan bekanta sig med användningen av de hjälpmedel som barnet behöver för att kunna delta i undervisningen samt vid behov handleda barnet och vårdnadshavaren i användningen av dem. Hjälpmedel som behövs för medicinsk rehabilitering⁹² ordnas inte som en barnspecifik stödåtgärd.

Lärarna och den övriga personalen i förskolegruppen ska samarbeta⁹³ när de barnspecifika stödåtgärderna genomförs, och åtgärderna kan kräva att en speciallärare konsulteras. När stödåtgärderna planeras kan man också konsultera andra sakkunniga än specialläraren vid verksamhetsstället för förskoleundervisning. Beslut om detta fattas i enlighet med utbildningsanordnarens anvisningar.

Vid behov ska man samarbeta sektorsövergripande i samband med planeringen och genomförandet av barnspecifika stödåtgärder. Detta är ändå inte en förutsättning för att stödåtgärderna ska kunna genomföras.

Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta sektorsövergripande i synnerhet när de barnspecifika stödåtgärderna inte stöder barnet och barnets situation som helhet eller när den svåra situationen utgör en risk för barnets fysiska eller psykiska hälsa eller sociala välbefinnande. Barnspecifika stödåtgärder som förskoleundervisningens personal genomför ska alltid fokusera på att stödja barnets lärande och deltagande i förskoleundervisning och ersätter inte social- och hälsovårdstjänster.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

Läraren i förskolegruppen ansvarar för att behovet av barnspecifikt stöd identifieras och att en bedömning initieras vid behov, även om initiativet till bedömningen kommer från exempelvis barnets vårdnadshavare. Läraren ansvarar också för att stödåtgärder planeras och genomförs i enlighet med den fastställda planen för barnspecifikt stöd samt det förvaltningsbeslut som ligger till grund för stödet.

Innan barnspecifikt stöd inleds utvärderas först de åtgärder som redan har genomförts inom ramen för den allmänna verksamheten. Det innebär att läraren, tillsammans med personalen i gruppen, granskar hur gruppspecifika stödformer och undervisningsarrangemang hittills har tillgodosett barnets behov. Om dessa inte är tillräckliga för att säkerställa barnets delaktighet och lärande, påbörjas planeringen av barnspecifika stödåtgärder.

Planeringen görs av läraren i samarbete med den enhetsvisa specialläraren inom småbarnspedagogiken. Vid behov kan även områdesspeciallärare eller andra sakkunniga konsulteras. Arbetet med att bedöma barnets behov och utforma lämpliga stödinsatser sker i nära samverkan med vårdnadshavarna. Planen för barnspecifikt stöd ska innehålla en tydlig beskrivning av hur stödet ska genomföras, vilka mål som eftersträvas och hur åtgärderna motiveras utifrån barnets behov.

I Åbo bereds förvaltningsbeslut om barnspecifikt stöd i de regionala BAST-arbetsgrupperna (Barnets stöd – BAST), och besluten fattas i enlighet med stadens förvaltningsstadga. För barn som deltar i både förskoleundervisning och kompletterande småbarnspedagogik fattas separata beslut för respektive verksamhetsform.

⁹² Förordning om medicinsk rehabilitering (1015/1991)

⁹³ Lag om grundläggande utbildning 20 c §

Barnspecifikt stöd ordnas i första hand i barnets egen grupp och som en del av den dagliga undervisningen. Specialläraren medverkar i planeringen och genomförandet av stödet, genom samundervisning, mindre stödgrupper eller handledning av personalen. Stödet ska utformas så att det främjar barnets lärande, trygghet och delaktighet i gruppen.

Uppföljning och utvärdering av stödet är en viktig del av processen. Läraren ansvarar för att stödet följs upp kontinuerligt och att dess effekter dokumenteras. Enhetschefen ansvarar för att följa upp att stödet fungerar som planerat och att utvärderingen sker regelbundet – minst en gång per läsår, vid förändrade behov eller när barnets lärmiljö förändras. Vårdnadshavarna görs delaktiga i uppföljningen.

Om utvärderingen visar att nuvarande åtgärder inte längre är tillräckliga, eller om barnets behov förändrats, kan stödet omformas. I sådana fall fattas ett nytt förvaltningsbeslut. Mindre justeringar dokumenteras direkt i planen för barnspecifikt stöd.

Vid övergångar – till exempel när barnet byter förskolegrupp, flyttar till en ny enhet eller övergår till den grundläggande utbildningen – ansvarar enhetschefen för att relevant information om barnets stödbehov och genomförda åtgärder överförs till den nya verksamheten. En tydlig dokumentation av barnets nuvarande situation och behov i planen för barnspecifikt stöd är därför av stor vikt. Informationsöverföring sker i enlighet med Åbo stads anvisningar.

Glatt barn i rullstol

5.3.1. Bedömning av behovet av barnspecifikt stöd

När man granskar helheten av stöd ska man alltid för varje enskilt barn bedöma vilka lösningar som bäst tillgodoser barnets bästa. Barnets egna åsikter ska utredas⁹⁴ och beaktas på det sätt som barnets ålder och utveckling förutsätter. Barnets vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare ska ges möjlighet att delta⁹⁵ i bedömningen av barnets behov av stödåtgärder.

Vid bedömningen av behovet av barnspecifikt stöd⁹⁶ ska man ta reda på behovet av stöd när det gäller lärande och deltagande i förskoleundervisning, förverkligade undervisningsarrangemang och grupp-specifika stödformer samt eventuella förverkligade barnspecifika stödåtgärder. Utgående från dessa bedöms vilka stödåtgärder som bäst stöder barnet. I bedömningen får man behandla endast sådan information som är nödvändig för att planera och genomföra stödåtgärder.

Frånvaro i första hand ska grupp-specifika stödformer tillämpas också för att stödja barn som reagerar med beteende. Barnet kan också stödjas med barnspecifika stödåtgärder om det är barnets bästa.

Läraren inom förskoleundervisningen⁹⁷ ansvarar för bedömningen av behovet av stöd. Om två lärare arbetar i förskolegruppen, gör lärarna bedömningen tillsammans. Vid behov deltar en speciallärare i bedömningen.

Om bedömningen av barnets behov av stöd förutsätter sektorsövergripande kompetens, deltar vid behov dessutom elevvårdstjänsternas personal eller andra sakkunniga i bedömningen⁹⁸. I första hand samarbetar man alltid yrkes- och sektorsövergripande med familjen och med elevvårdstjänsternas personal enligt lagen om elev- och studerandevård⁹⁹ när man sköter barnets ärenden. Med vårdnadshavarens samtycke kan man be andra sakkunniga från social- och hälsovårdstjänsterna¹⁰⁰ att delta i bedömningen av barnets behov av stöd. Sektorsövergripande samarbete stöder bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder. Sektorsövergripande samarbete, ett medicinskt utlåtande eller en exakt diagnos som fogas till beslutet krävs ändå inte för planering, genomförande eller beslut om stöd.

Om barnet inom småbarnspedagogiken fått pedagogiska, strukturella eller vårdinriktade stödformer¹⁰¹ eller stödtjänster¹⁰², beaktas uppgifterna om hur dessa genomförts och effekten av dem vid bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder inom förskoleundervisningen. Om barnet inom småbarnspedagogiken fått tolkningstjänster eller hjälpmedel och om behovet fortsätter när barnet övergår till förskoleundervisningen kan dessa barnspecifika stödåtgärder inledas utan att grupp-specifika stödformer först ges. Om barnet inom småbarnspedagogiken fått undervisning av en speciallärare regelbundet eller på heltid eller haft en barnspecifik assistenttjänst och om stödtjänsten har tillgodosett barnets behov och varit förenlig med barnets bästa, kan bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder inledas redan innan förskoleundervisningen inleds.

5.3.2. Plan för genomförande av barnspecifikt stöd

Utgående från en bedömning av behovet av barnspecifikt stöd ska en plan för genomförande av stödet utarbetas¹⁰³. Planen utarbetas av läraren inom förskoleundervisningen¹⁰⁴. Om två lärare arbetar i förskolegruppen, bereder de planen tillsammans. Vid behov deltar specialläraren

---

94 Lag om grundläggande utbildning 20 d § (1090/2024)

95 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

96 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

97 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

98 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

99 Lag om elev- och studerandevård 3 §

100 Lag om elev- och studerandevård

101 Lag om småbarnspedagogik 15 b § (1183/2021)

102 Lag om småbarnspedagogik 15 c § (1183/2021)

103 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

104 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

i utarbetandet av planen för genomförande av stödet. Planen ska utarbetas i samarbete¹⁰⁵ med barnet och vårdnadshavaren eller med en annan laglig företrädare för barnet. Planen kan dock utarbetas utan vårdnadshavarens bidrag, om vårdnadshavaren väljer att inte medverka.

Av planen ska det framgå

- vilka barnspecifika stödåtgärder barnet behöver utgående från bedömningen av behovet av barnspecifikt stöd
- motiveringar för varför barnspecifika stödåtgärder behövs eller inte behövs
- eventuella andra uppgifter och utredningar som man använt sig av i bedömningen av behovet av stöd
- hur de barnspecifika stödåtgärderna ska genomföras
- hur genomförandet av de barnspecifika stödåtgärderna och deras effekter ska följas upp¹⁰⁶.

När man planerar och genomför barnspecifika stödåtgärder ska man beakta pedagogiska och strukturella arrangemang som stöder lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen i gruppen. När genomförandet av stödåtgärderna planeras och utvärderas ska barnets tankar och åsikter beaktas.

Planen för genomförande av barnspecifikt stöd ska användas när beslutet om stöd fattas. Beslutet om stöd fattas i enlighet med planerade stödåtgärder.

Vid behov, dock minst en gång per läsår¹⁰⁷, ska man bedöma om genomförandet av planen och stödåtgärderna är tillräckliga för att tillgodose barnets stödbehov. Om barnets behov så kräver ska bedömningen göras oftare.

Om barnet har fått barnspecifika stödåtgärder i förskoleundervisningen, ska informationen om hur stödet genomförts och effekterna av stödet beaktas när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Om barnet i förskoleundervisningen har haft tillgång till personliga hjälpmedel, barnspecifika tolknings- eller biträdestjänster eller undervisning av en speciallärare regelbundet eller på heltid i smågrupp ska detta beaktas när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Behovet av barnspecifika stödåtgärder ska bedömas i övergångsskedet och genomförandet av stödet ska planeras i samarbete med den grundläggande utbildningen. Inom den grundläggande utbildningen ska en plan för genomförande av elevspecifikt stöd utarbetas för eleven och ett beslut om stöd ska fattas i enlighet med grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen¹⁰⁸.

Vid bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder kan sektorsövergripande samarbete i första hand med elevvårdstjänsternas personal stödja planeringen av de barnspecifika åtgärderna. Samarbete är ändå inte en förutsättning för att ett beslut om stödåtgärder ska kunna fattas. Ett utlåtande kan vara till hjälp när utbildningsanordnaren fattar beslutet. Det stöd som ges av personalen inom förskoleundervisningen ska alltid fokusera på att stödja lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen, och beslutet kan inte grunda sig på enbart en psykologisk eller medicinsk bedömning. Ordnanande av undervisning och barnspecifika stödåtgärder ersätter inte sådana tjänster som någon annan än utbildningsanordnaren är skyldig att organisera, till exempel välfärdsområdet.

5.3.3. Beslut om stöd

Utbildningsanordnaren ska fatta ett skriftligt förvaltningsbeslut¹⁰⁹ om de barnspecifika stödåtgärderna som barnet ska ges. Beslutet ska fattas utan dröjsmål när behovet av

---

105 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

106 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

107 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

108 Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014

109 Lag om grundläggande utbildning 20 f § (1090/2024)

barnspecifika stödåtgärder har bedömts och en plan för genomförande av stödåtgärderna har utarbetats. I förfarandet i samband med förvaltningsbeslutet ska förvaltningslagen¹¹⁰ iakttas.

Innan förvaltningsbeslutet fattas ska utbildningsanordnaren höra barnet och dess vårdnadshavare eller lagliga företrädare i enlighet med förvaltningslagen¹¹¹. Hörandet kan genomföras antingen skriftligt eller muntligt. Utbildningsanordnaren kan fatta ett positivt eller negativt beslut. Beslutet ska motiveras i enlighet med förvaltningslagen¹¹². I motiveringen ska det anges vilka omständigheter och eventuella andra utredningar i anknytning till bedömningen av stödbehovet och planen som har inverkat på avgörandet och vilka bestämmelser som har tillämpats.

Trots initiativ av vårdnadshavaren eller andra personer som nämns i kapitel 5.1 är det inte nödvändigt att fatta ett förvaltningsbeslut om det på basis av bedömningen av behovet av stöd¹¹³ anses att barnet inte behöver barnspecifika stödåtgärder och de som har deltagit i bedömningen av stödbehovet är överens. Ett negativt förvaltningsbeslut om stöd ska fattas om vårdnadshavaren kräver det trots att man i bedömningen kommit fram till att barnet inte behöver barnspecifikt stöd. Om det på basis av bedömningen av stödbehovet framkommer att det inte finns några som helst behov av barnspecifika stödåtgärder behöver man inte göra upp en detaljerad plan för genomförande av barnspecifikt stöd.

Barnet och vårdnadshavaren har rätt att i ärendet få ett beslut som uppfyller förvaltningslagens krav på förvaltningsbeslut och som de kan begära omprövning av¹¹⁴. Förvaltningsbeslut om barnspecifika stödåtgärder kan verkställas utan laga kraft¹¹⁵. Att verkställa beslutet innan det har vunnit laga kraft är väsentligt med tanke på rättsskyddet. Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas, om behovet av stöd förändras.

I förvaltningsbeslutet ska de barnspecifika stödåtgärderna fastställas utgående från den bedömning av barnets stödbehov och den plan som utarbetats för genomförande av stödet¹¹⁶. I beslutet bestäms enligt barnets behov av stöd om följande:

- regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning
- undervisning som ges av en speciallärare på heltid i smågrupp
- tolkningstjänster
- biträdestjänster
- hjälpmedel

Beslutet innehåller endast sådana barnspecifika stödåtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning¹¹⁷ och som genomförandet av barnspecifikt stöd kräver. I beslutet beskrivs inte planen för genomförande av barnspecifika stödåtgärder.

Om någon annan utbildningsanordnare än en kommun inte ordnar barnspecifika stödåtgärder, fattas beslutet av barnets boningskommun på framställning av utbildningsanordnaren¹¹⁸.

5.4. Samarbete i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Förskoleundervisningen ska ordnas i samarbete så att varje barn får undervisning, fostran och stöd enligt sin utveckling och sina behov. Stödet för lärande och deltagande i

---

110 Förvaltningslag (434/2003)

111 Förvaltningslag 34 §

112 Förvaltningslag 45 §

113 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

114 Lag om grundläggande utbildning 42 § (959/2015) och Förvaltningslag 46 § (581/2010)

115 Lag om grundläggande utbildning 20 f §

116 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

117 Lag om grundläggande utbildning 20 c §

118 Lag om grundläggande utbildning 20 f §

förskoleundervisning förutsätter fungerande samarbetsstrukturer på lokal nivå och att man utvecklar gemenskapsfrämjande verksamhetssätt.

5.4.1. Samarbete med vårdnadshavaren och barnet

När ett barn behöver stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisning ökar betydelsen av samarbete med vårdnadshavaren. Personalen inom förskoleundervisningen ska känna till de lagar och bestämmelser som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till barnets stöd. Alla vårdnadshavare ska informeras om undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och om barnets rätt till grupp-specifika stödformer och vid behov till barnspecifika stödåtgärder.

Barnet deltar i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt och på ett sätt som är lämpligt med tanke på barnets ålder och utveckling. Barnet ska höras och barnets åsikter ska beaktas.

Det är viktigt att personalen inom förskoleundervisningen kontaktar vårdnadshavaren när det framgår att barnet har svårigheter med lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen eller när barnets välbefinnande är i fara. Vårdnadshavaren ska ges tillräcklig information till exempel om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Vårdnadshavarna ska informeras om att varken de eller barnet kan vägra att ta emot stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning och att deras samtycke inte behövs för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet¹¹⁹. Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Detta stöd grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke (se Elevvård kapitel 6).

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbo är samarbetet med vårdnadshavarna en central del i planeringen, genomförandet och utvärderingen av barnspecifikt stöd. Vårdnadshavarna informeras så tidigt som möjligt om att ett stödbehov har identifierats, och involveras aktivt i hela stödprocessen.

Stödet utformas i samförstånd med barnets vårdnadshavare, som bidrar med värdefull kunskap om barnets styrkor, behov och vardag. Planeringen sker i nära samarbete mellan personal, speciallärare och vårdnadshavare, med barnets bästa i fokus. Innan ett förvaltningsbeslut om barnspecifikt stöd fattas, ska vårdnadshavarna höras i enlighet med förvaltningslagen. Personalens arbetsverktyg innehåller anvisningar om denna hörandeprocess, och instruktionerna finns tillgängliga i Dotku.

För att säkerställa transparens och förståelse får vårdnadshavarna tydlig information om stödets syfte, former och hur det genomförs i praktiken. Denna information förmedlas bland annat i samband med föräldramöten och enskilda samtal. Vårdnadshavare informeras också om hur uppgifter hanteras, vilka rättigheter de har i processen och hur sekretessfrågor beaktas. Personalens uppgift är att skapa en fortlöpande och förtroendefull dialog med hemmet genom daglig kontakt och strukturerade uppföljningssamtal.

Barnets röst ska också beaktas i processen. Beroende på barnets ålder och utvecklingsnivå görs barnet delaktigt i planeringen av stödet på ett sätt som är meningsfullt och respektfullt. Målet är att skapa en gemensam förståelse mellan barn, hem och förskola kring barnets behov och hur stödet bäst kan ordnas.

¹¹⁹ RP 114/2024 rd, s. 12–13

5.4.2. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete

Inom förskoleundervisningen samarbetar man både yrkesövergripande och sektorsövergripande. Det yrkesövergripande samarbetet är ett samarbete mellan de olika yrkesgrupperna inom förskoleundervisningen som förenar deras kunskaper och färdigheter. Yrkesövergripande samarbete är centralt när man planerar och genomför undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt grupp-specifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder som är lämpliga för barnet.

Med sektorsövergripande samarbete avses verksamhet och samarbete som förenar yrkespersoner inom olika förvaltningsområden och som överskrider deras gränser. I första hand samarbetar man med elevvårdstjänsternas personal (inklusive barnrådgivning). Andra centrala samarbetsparter är andra social- och hälsovårdstjänster såsom terapitjänster, fostrings- och familjerådgivningen samt barnskyddet. Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta sektorsövergripande på ett systematiskt sätt om barnet till exempel på grund av sitt hälsotillstånd, sina sociala förhållanden eller av någon annan orsak befinner sig i en livssituation som påverkar lärandet eller deltagandet i förskoleundervisningen. Det sektorsövergripande samarbetet ska utgå från barnets bästa. Sektorsövergripande samarbete ska i första hand genomföras med vårdnadshavarens samtycke. Vid samarbete ska man iaktta bestämmelser om sekretess och informationsöverföring¹²⁰.

Barnet kan under sin tid i förskoleundervisningen behöva arrangemang i samband med en kronisk sjukdom, läkemedelsbehandling och/eller diet. Man ska samarbeta med sakkunniga inom till exempel när det gäller handledning och konsultation för personalen inom förskoleundervisningen.

På verksamhetsstället för förskoleundervisning samarbetar man vid behov sektorsövergripande i samband med sådan medicinsk rehabilitering som - och sjukvården ordnar och genomför samt i samband med användning av hjälpmedel. Personalen inom förskoleundervisningen ansvarar inte för genomförandet av rehabiliteringen, men samarbetar i enlighet med behovet med de sakkunniga för barnets rehabilitering. I samarbetet ska man tydligt komma överens om ansvar och principer för hur barnets rehabilitering samordnas med ordnandet av förskoleundervisningen. Arrangemangen för rehabilitering ska alltid beakta barnets bästa.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbo är elev- och studerandevården en viktig del av arbetet med att skapa trygga, stödjande och hälsofrämjande lärmiljöer i förskoleundervisningen. Personalen från Egentliga Finlands välfärdsområde (Varha) erbjuder sina tjänster i alla enheter där förskoleundervisning ordnas, oavsett om det är en kommunal eller privat verksamhet.

Samarbetet mellan förskolepersonalen och elev- och studerandevården sker nära och flexibelt. I det vardagliga arbetet innebär det att stöd kan ges både förebyggande och individuellt, beroende på situation och behov. Vårdnadshavarna är viktiga samarbetspartner och inkluderas genom hela processen.

De övergripande riktlinjerna för arbetet beskrivs i Åbo stads elevvårdsplan och dess särskilda bilaga för förskoleundervisningen. Dokumenten fungerar som ett stöd för verksamheten i alla förskolor och tydliggör såväl ansvarsfördelning som gemensamma principer för samarbete, sekretess och barns rättigheter.

Elev- och studerandevården är också en naturlig del av planeringen och utvärderingen på enhetsnivå. Tillgången till resurser, behov av utveckling samt uppföljning av det förebyggande arbetet behandlas årligen som en del av uppföljningen av läsårsplanen.

Det systematiska utvecklingsarbetet samordnas av en gemensam arbetsgrupp mellan Åbo stad och Egentliga Finlands välfärdsområde. Gruppen har representanter från både småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen, vilket möjliggör en helhetssyn och verksamhet som utgår från de faktiska behoven på fältet.

Om ett barns behov kräver insatser från flera yrkesgrupper kan elev- och studerandevårdens personal, eller andra experter inom social- och hälsovården, involveras. Individuella insatser ges endast med vårdnadshavarens samtycke och utgår från barnets bästa.

I Åbo strävar vi efter att varje barn ska få det stöd hen behöver i rätt tid. Det kräver samarbete, lyhördhet och ett gemensamt ansvar – där elev- och studerandevården spelar en nyckelroll.

5.5. Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets stödbehov eller hälsotillstånd

5.5.1. Förlängd och tidigarelagd läroplikt

a) Förlängd läroplikt (i kraft till och med den 31 juli 2026)

Om barnet på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom uppenbart inte på nio år kan nå de mål som ställts för den grundläggande utbildningen i lagen om grundläggande utbildning, blir barnet läropliktigt ett år tidigare¹²¹. Läroplikten upphör¹²² när den läropliktige fyller 18 år eller när den läropliktige före det med godkänt resultat har avlagt en examen på andra stadiet.

Barnet har rätt att delta i förskoleundervisning¹²³ året innan läroplikten uppkommer. För ett barn som omfattas av förlängd läroplikt¹²⁴ kan förskoleundervisningen omfatta ett eller två år. Vårdnadshavaren bestämmer om barnet deltar i förskoleundervisning före läroplikten uppkommer. Hur länge barnet ska delta i förskoleundervisningen och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Ett beslut om förlängd läroplikt¹²⁵ ska i huvudsak fattas före läroplikten uppkommer. Ett beslut om särskilt stöd och en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) är i kraft till dess att de senast den 31 augusti 2026 granskats i enlighet med kapitel 4 a i lagen om grundläggande utbildning. Från och med den 1 augusti 2025 ska beslutsfattandet och ordnandet av barnspecifika stödåtgärder genomföras utgående från en bedömning av behovet av barnspecifikt stöd¹²⁶, en plan för genomförande av barnspecifikt stöd¹²⁷ och ett beslut om stöd¹²⁸.

b) Tidigarelagd läroplikt (träder i kraft den 1 augusti 2026)

Syftet med tidigarelagd läroplikt är att stärka barnets inlärningsfärdigheter så att barnet har möjlighet att lära sig och utvecklas till sin fulla potential. Förskolestarten tidigareläggs och läroplikten börjar ett år tidigare än vad som föreskrivs¹²⁹, om det bedöms att barnet behöver mera tid för att uppnå målen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen på grund av en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar

121 Läropliktslag 2 §

122 Läropliktslag 2 §

123 Lag om grundläggande utbildning 26 a §

124 Lag om grundläggande utbildning 9 §

125 Läropliktslag 2 §

126 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

127 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

128 Lag om grundläggande utbildning 20 f §

129 Läropliktslag 2 §

inlärningsförmågan och den övergripande utvecklingen. I sådana fall fattas ett beslut om tidigarelagd läroplikt¹³⁰.

En funktionsnedsättning kan till exempel vara en syn- eller hörselskada, intellektuell funktionsnedsättning, svåra utvecklingsstörningar eller omfattande svårigheter i lärande. En kronisk sjukdom som påverkar barnets kognitiva färdigheter och funktionsförmåga kan vara orsak till tidigarelagd läroplikt. En kronisk sjukdom som inte påverkar barnets inlärningsförmåga kan beaktas genom undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande: ett biträde kan till exempel arbeta i gruppen. I sådana fall finns ingen grund för att fatta ett beslut om tidigarelagd läroplikt. Begränsad funktionsförmåga avser faktorer som påverkar vardagskompetensen, delaktigheten och välbefinnandet och som orsakar barnet hinder för att delta eller omfattande behov av hjälp och stöd.

För ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt börjar läroplikten det år då barnet fyller sex år och barnet har rätt till förskoleundervisning det år då barnet fyller fem år¹³¹. I detta fall kan förskoleundervisningen pågå i två år när barnet är fem och sex år. Barnet ska delta i förskoleundervisning, som hör till läroplikten¹³².

Anordnaren av småbarnspedagogik eller utbildningsanordnaren fattar beslutet om tidigarelagd läroplikt i enlighet med förvaltningslagen innan den grundläggande utbildningen inleds. Om barnet inte deltar i småbarnspedagogik eller förskoleundervisning fattas beslutet om tidigarelagd läroplikt av barnets boningskommun. Vårdnadshavaren kan också ta initiativ till ett beslut om tidigarelagd läroplikt. Beslutet ska fattas när barnet är i daghems- eller förskoleåldern. Beslutet kan inte fattas efter att den grundläggande utbildningen har inletts.

Beredningen av förvaltningsbeslutet görs i samarbete med sakkunniga från småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. När man bedömer om ett barn behöver tidigarelagd läroplikt, ska man granska funktionsnedsättningen, sjukdomen eller den begränsade funktionsförmågan ur olika perspektiv för att få en helhetsbild av barnets stödbehov och förutsättningar för lärande. Samarbetet är viktigt för att barnets lärstyg från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen ska bilda en sammanhängande helhet som beaktar barnets bästa.

När ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt fattas används eventuella psykologiska eller medicinska utlåtanden om barnet eller någon annan motsvarande utredning. Med tanke på beslutsfattandet är det väsentligt att det av ett utlåtande eller en utredning framgår varför barnet skulle gynnas av tidigarelagd läroplikt. När beslutet fattas kan man också använda sig av den uppfattning om barnets situation som man tidigare eller under bedömningen kommit fram till med hälso- och sjukvården. Beslutet fattas alltid utifrån en helhetsbedömning av barnets situation, styrkor och behov av individuellt stöd. Ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt ska motiveras och ett eventuellt utlåtande eller en annan motsvarande utredning fogas till beslutet.

Övergången från förskoleundervisning till grundläggande utbildning för ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt

Då barnet har ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt och behovet av stöd fortsätter i den grundläggande utbildningen, ordnas barnets undervisning så att barnet har rätt till elevspecifika stödåtgärder när barnet inleder den grundläggande utbildningen och vid behov till avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Om de elevspecifika stödåtgärderna och avvikelsen från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen är otillräckliga och barnet på grund av en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan inte kan studera läroämnena i den grundläggande utbildningen, kan undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde.

ett barn som har ett beslut om tidigarelagd läroplikt övergår till den grundläggande utbildningen bedömer personalen inom förskoleundervisning och grundläggande utbildning ordnandet av

130 Läropliktslag 2 §, beslut om tidigarelagd läroplikt kan beredas från och med den 1 oktober 2025 och besluten kan fattas under perioden 1.8.2026-31.8.2026

131 Lag om grundläggande utbildning 26 a §

132 Läropliktslag 3 §

undervisningen och stödåtgärderna för barnet inom den grundläggande utbildningen i ett yrkes- och sektorsövergripande samarbete. Då används eventuella utlåtanden för tidigarelagd läroplikt eller annat samarbete med yrkespersoner från hälso- och sjukvården som genomförts tidigare eller som genomförs i samband med bedömningen för att få stöd för bedömningen av barnets situation. Vid bedömning av ordnandet av undervisningen i den grundläggande utbildningen ska man granska barnets funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsade funktionsförmåga ur olika perspektiv för att förstå barnets helhetssituation. Bedömningen av ordnandet av den grundläggande utbildningen och de elevspecifika stödåtgärderna ska grunda sig dels på en bedömning av vilka stödåtgärder som behövs för att barnet ska nå målen för lärokursen och för att barnet ska kunna delta i undervisningen, dels på en bedömning av om ordnandet av undervisningen är ändamålsenligt. En viss medicinsk diagnos innebär inte automatiskt att vissa stödåtgärder ska genomföras eller att ett beslut ska fattas om ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan¹³³. Ett beslut om stöd som utgår från en bedömning kan inte grunda sig endast på en medicinsk bedömning, eftersom det stöd som ges av undervisningspersonal inom den grundläggande utbildningen alltid fokuserar på att stödja lärande och skolgång, och målet är att ge varje elev möjlighet att uppnå målen i läroplanen, fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och delta i undervisningen.

Den grundläggande utbildningen för ett barn som har fått ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt inleds senare endast av grundad anledning och efter noggrant övervägande (se kapitel 5.5.5). Ett sådant skäl kan till exempel vara att barnet på grund av en sjukdom inte alls eller nästan inte alls har deltagit i förskoleundervisning och det anses ligga i barnets intresse att delta i förskoleundervisning.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

Vårdnadshavarna lämnar in ansökan om förlängd läroplikt. Ansökan med bilagor (medicinska och/eller psykologiska utlåtanden) behandlas i den regionala **BAST-arbetsgruppen**. Beslutet fattas i enlighet med stadens förvaltningsstadga.

5.5.2. Sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Sjukhusundervisning för ett barn som är patient inom den specialiserade sjukvården

Om ett barn har en allvarlig sjukdom eller svår livssituation krävs särskilt övervägande när förskoleundervisningen ordnas och det behövliga stödet planeras. För ett barn som får specialiserad sjukvård ordnas förskoleundervisningen i första hand på barnets egen plats för förskoleundervisning¹³⁴. Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet finns är skyldig att för ett barn som är patient på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till barnets hälsa.

Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra barn än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård på sjukhus i den omfattning detta är motiverat med beaktande av barnets hälsa, pedagogiska specialbehov och vårdmässiga och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården. Sjukhusundervisning ska ordnas, om förskoleundervisningen inte kan ordnas på något annat sätt med hänsyn till barnets bästa. Även kommuner där det finns en annan verksamhetsenhet inom

¹³³ Lag om grundläggande utbildning 18 § (1090/2024)

¹³⁴ Lag om grundläggande utbildning 4 a § (1090/2024)

den specialiserade sjukvården kan ordna sjukhusundervisning för barn som får specialiserad sjukvård.

Den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns och barnets utbildningsanordnare samt barnets hemkommun enligt lagen om hemkommun eller boendekommunen för ett barn som saknar hemkommun ska tillsammans komma överens om hur barnets förskoleundervisning ordnas¹³⁵. Barnet, barnets vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare samt barnets utbildningsanordnare och elevvårdstjänsternas personal ska höras när det gäller ordnandet av förskoleundervisningen. Om utbildningsanordnaren är någon annan än barnets hemkommun under vårdperioden ska även barnets hemkommun eller boendekommun höras¹³⁶. Om man inte når samförstånd ska förvaltningsbeslutet fattas av den kommun där sjukhuset finns¹³⁷.

Konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ska utöver sjukhusundervisning ordna konsultativ sjukhusundervisningstjänst på barnets egen plats för förskoleundervisning¹³⁸. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten riktas i första hand till lärare, eftersom man med konsultation avser förhandlingar mellan professionella och sakkunniga för att hitta en lösning eller få råd.

Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten ska erbjuda personalen konsultativt stöd för planeringen och genomförandet av barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Tjänsten ska ordnas i situationer där det behövs krävande sektorsövergripande kompetens för att planera eller vidta förebyggande eller korrigerande åtgärder för förskoleundervisning av andra barn än barn som är patienter inom den specialiserade sjukvården¹³⁹. Man kan också använda sig av den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten i undervisningen av andra barn än de som är patienter inom den specialiserade sjukvården.

Syftet med den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten är att stärka lärarnas och den övriga personalens kompetens samt det tidiga stödet som en del av verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten stärker dessutom strukturerna för det yrkes- och sektorsövergripande samarbetet mellan sjukhusundervisningens personal och förskoleundervisningens personal. Genom att tillhandahålla tjänster vid rätt tidpunkt i barnets egen förskolegrupp kan man förhindra att problem anhopas och stödja barnets deltagande i förskoleundervisningen.

Utbildningsanordnaren ska tillsammans med den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns i ett yrkesövergripande samarbete komma överens om den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten och ordna det stöd för ordnande av förskoleundervisningen som är nödvändigt med tanke på övergången¹⁴⁰. Om utbildningsanordnaren är någon annan än barnets hemkommun under vårdperioden eller boningskommunen för ett barn som saknar hemkommun ska även barnets hemkommun eller boningskommun höras. När sjukhusundervisningen avslutas fortsätter barnet på det verksamhetsställe för förskoleundervisning till vilket barnet hörde före sjukhusundervisningen.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisning i Åbo

135 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

136 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

137 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

138 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

139 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

140 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

I Åbo ansvarar Kiinamyllyn koulu för sjukhusundervisningen. Samarbetet med förskolans verksamhetsenheter sker regelbundet enligt lokala rutiner.

Sjukhusundervisningen består av rehabiliterande undervisning som stöder barnets lärande, deltagande i förskoleundervisningen samt barnets vårdmål. Rätt till undervisning har förskolebarn som vårdas ineliggande på Åbo universitetscentralsjukhus, samt vid behov även barn i öppenvård inom den specialiserade sjukvården, om barnets förskoleundervisning riskerar att avbrytas eller inte kan ordnas på annat sätt enligt barnets bästa.

Om ett barn i öppenvård ska få förskoleundervisning vid sjukhusskolan sker det i samråd med sjukhusskolans hemkommun, barnets hemkommun enligt lagen om hemkommun samt den som ordnar barnets förskoleundervisning. I planeringen deltar barnet, vårdnadshavarna, förskolans anordnare och personal inom elev- och studerandevården. Beslut om placering i öppenvårdsundervisning fattas av sjukhusskolans rektor och förutsätter ett utlåtande från behandlande läkare som innehåller barnets vårdplan.

Om ett barn får förskoleundervisning vid sjukhusskolan ändras inte barnets officiella förskoleplacering. Undervisningen följer i första hand den läroplan som gäller vid barnets ordinarie förskoleenhet. I undervisningen beaktas barnets psykiska och fysiska resurser, och bedömningen av barnets lärande sker i samarbete med barnets ordinarie förskola. Under sjukhusskoleperioden sker nära samarbete mellan sjukhusskolan, vårdnadshavarna, barnets ordinarie förskola, vården och vid behov även socialtjänsten. Det sektoröverskridande samarbetet syftar till att möjliggöra undervisning i en särskild livssituation samt att stödja barnets rehabilitering och funktionsförmåga. Målet är att barnet ska kunna återvända till sin ordinarie förskola.

Sjukhusskolan erbjuder vid behov konsultation och fortbildning som stöd för att ordna förskoleundervisning i särskilda situationer. I Åbo ansvarar Kiinamyllyn koulu för denna konsultativa verksamhet. Syftet med konsultationen är att dela kunskap och gemensamt reflektera över utmanande situationer tillsammans med den som begärt stödet. Sjukhusundervisningens konsulterande lärare samarbetar nära med sakkunniga inom barnets stöd.

Konsultation kan begäras för att se över enskilda barns situation, behov i en barngrupp eller hela förskolegemenskapens stödstrukturer. Konsultation som gäller ett enskilt barn görs i samarbete med vårdnadshavarna. Den kan ske i form av nätverksmöten, telefonkonsultationer, utbildningar eller närkonsultation, såsom uppföljningsbesök med tillhörande återkopplingssamtal. Konsultativ sjukhusundervisning kan även erbjudas i samband med att ett barn återvänder från sjukhusskolan till sin ordinarie förskola.

5.5.3. Övriga undervisningstjänster

Ett barn kan även få övriga undervisningstjänster i samband med förskoleundervisningen, om dessa behövs för att stödja barnets deltagande i förskoleundervisningen. Dessa övriga undervisningstjänster är avgiftsfria¹⁴¹ för barnet i likhet med tolknings- och biträdestjänsterna samt hjälpmedlen. Utbildningsanordnaren bestämmer hur de övriga undervisningstjänsterna ska ordnas, och det ska fattas ett beslut enligt förvaltningslagen om ordnandet av tjänsterna.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbo fattas beslut om övriga undervisningstjänster i enlighet med stadens förvaltningsstadga.

¹⁴¹ Lag om grundläggande utbildning 31 §
58

5.5.4. Avvikande ordnande av barnets förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd

Förskoleundervisningen för ett barn kan ordnas delvis på ett annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning, om det är motiverat av skäl som har samband med barnets hälsotillstånd¹⁴². Till exempel en kronisk sjukdom kan hindra eller försvåra barnets deltagande i förskolans undervisning. Det är inte möjligt att förkorta tiden för deltagande i förskoleundervisning eller att ordna förskoleundervisning på ett avvikande sätt utan ett beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning. Ett förvaltningsbeslut ska alltid fattas om avvikandet inte är tillfälligt eller litet.

Vårdnadshavaren lämnar in en ansökan till utbildningsanordnaren om att förskoleundervisningen ska ordnas på ett avvikande sätt. Ett beslut kan fattas endast av skäl som beror på barnets situation och har samband med barnets hälsotillstånd. Barnets hälsotillstånd bedöms av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. För förvaltningsbeslutet behövs ett expertutlåtande om den situation som påverkar deltagandet i förskoleundervisningen. Utlåtandet ska fogas till vårdnadshavarens ansökan. Eftersom det är fråga om ett beslut som fattas av utbildningsanordnaren, ska den som fattar beslutet alltid bedöma barnets helhetssituation också pedagogiskt, det vill säga hur barnets rätt till förskoleundervisning möjliggörs. Beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning fattas alltid från fall till fall utifrån det enskilda barnets situation. Beslutet ska fattas med hänsyn till barnets bästa.

I beslutet om avvikande ordnande av förskoleundervisning ska det anges hur barnets förskoleundervisning avviker från vad som bestäms och/eller föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning och grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Beslutets giltighetstid ska framgå av beslutet. Ett beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning gäller för viss tid, högst ett läsår. Om den förskoleundervisning som barnet får understiger minimiantalet timmar i förskoleundervisningen, det vill säga 700 timmar, eller om beslutet gäller platsen för förskoleundervisning, ska man regelbundet bedöma om lösningen fungerar. Allt som bestäms i beslutet ska motiveras.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbo fattas beslut om avvikande arrangemang av förskoleundervisning, baserat på vårdnadshavarens ansökan, i enlighet med stadens förvaltningsstadga.

5.5.5. Inledande av den grundläggande utbildningen senare

Ett barn kan inleda den grundläggande utbildningen ett år senare¹⁴³ om det är förenligt med barnets bästa. Vårdnadshavaren lämnar in en ansökan till utbildningsanordnaren om att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs. Till ansökan ska fogas en psykologisk och vid behov medicinsk utredning. Utbildningsanordnaren fattar ett positivt eller negativt förvaltningsbeslut. Beslutet ska motiveras och psykologiska och eventuella medicinska utredningar fogas till beslutet.

Ett förvaltningsbeslut om att inleda den grundläggande utbildningen senare än föreskrivet ska fattas endast av grundad anledning och efter noggrant övervägande. Ett beslut kan inte fattas till exempel med hänvisning till att man i den grundläggande utbildningen inte skulle ha möjlighet att tillgodose barnets behov av stöd för lärande och skolgång. Beslutet om att inleda

¹⁴² Lag om grundläggande utbildning 18 § (1090/2024)

¹⁴³ Lag om grundläggande utbildning 27 §

den grundläggande utbildningen senare ska fattas innan barnet inleder den grundläggande utbildningen.

När ett barn har fått tillstånd att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, har barnet rätt att delta i förskoleundervisning ännu ett förskoleår.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

I Åbo fattas beslut om senarelagd skolstart ett år senare i enlighet med stadens förvaltningsstadga.

6. Elevvård

I det här kapitlet anges de centrala principerna för elevvården i enlighet med lagen om grundläggande utbildning och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet samt utbildningsanordnarens skyldighet att göra upp en elevvårdsplan enligt lagen om elev- och studerandevård.¹⁴⁴

I detta kapitel används begreppen barn, förskoleundervisning, förskola och förskoleenhet. Det som nedan föreskrivs om välfärdsområden gäller även Helsingfors stad.¹⁴⁵

Elevvård innebär att främja och upprätthålla barnets lärande, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande samt verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i förskolan¹⁴⁶. Barnet har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen¹⁴⁷. Barnets bästa¹⁴⁸ beaktas inom elevvårdsarbetet.

Elevvården ska genomföras som systematiskt samarbete mellan undervisningsväsendet och välfärdsområdet och barnen och deras vårdnadshavare samt vid behov andra samarbetspartner¹⁴⁹. Elevvården utgörs av såväl gemensamt som individuellt elevvårdsarbete. Den gemensamma elevvården är förebyggande och det primära sättet att ordna elevvård inom förskoleundervisningen. Elevvården är en gemensam uppgift för alla yrkesverksamma i förskolan. Barnet har dessutom rätt till elevvårdstjänster, som utgörs av rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp och kurators- och psykologtjänster¹⁵⁰. Elevvårdstjänsterna ska ordnas som närservice, som utbildningsanordnaren ska erbjuda ändamålsenliga lokaler för¹⁵¹.

ÅBO

Förskoleundervisningen i Åbo

Logo Förskoleundervisningen i Åbo

Åbo stad har utarbetat en elev- och studerandevårdsplan, där elevvården inom förskoleundervisningen samt samarbetet med välfärdsområdet beskrivs. Alla förskoleenheter följer samma elev- och studerandevårdsplan.

---

144 Lag om grundläggande utbildning 14 § och Lag om elev- och studerandevård 13 § (377/2022)

145 Lag om elev- och studerandevård 1 § (1225/2020)

146 Lag om elev- och studerandevård 3 §

147 Lag om elev- och studerandevård 9 § (1225/2020)

148 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

149 Lag om elev- och studerandevård 3 §

150 Lag om elev- och studerandevård 3 § och 4 §

151 Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010) 15 a § (378/2022) och Lag om elev- och studerandevård 9 §

7. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

Statsrådet kan bevilja en registrerad sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna förskoleundervisning¹⁵². I tillståndet kan utbildningsanordnaren beviljas en särskild utbildningsuppgift som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

I förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip bör verksamheten, fostran och undervisningen följa de allmänna mål som fastställts för förskoleundervisningen samt de gemensamma mål som fastställts för förverkligandet av lärområden. Förskoleundervisningen ska följa föreliggande grunder för förskoleundervisningens läroplan utan att binda barnen vid något värde- eller fostringsfilosofiskt system som ligger bakom en speciell världsåskådning eller pedagogisk princip. Om avvikelser och prioriteringar bestäms i tillståndet att ordna förskoleundervisning och i statsrådets förordning¹⁵³.

---

¹⁵² Lag om grundläggande utbildning 7 §

¹⁵³ Statsrådets förordning (422/2012) 3 § och 10 §